

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

#

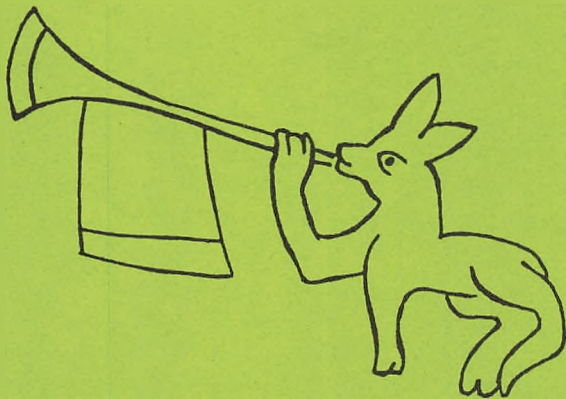
14

GERLEV IDRÆTSHØJSKOLE

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

ÅRSSKRIFT 1984

Årsskrift 1984

Redaktion: Niels Borup
Ole Vøgg Veje
Ove Korsgaard (ansvarshavende)
Solveig Hansen
Birgit Jørgensen

Udgivet af Elevforeningen
og Gerlev Idrætshøjskole

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

EN JULEHILSEN

For 9 år siden brugte vi dansefrisen fra Ørlev Kirke i årsskriftet for første gang – med følgende tekst: »Bevægelse i rum og tid – krop og sind«. Den blev placeret på indersiden af omslaget, men allerede næste år rykkede den ud på ydersiden, hvor den har været siden. Desuden er der sket det, at dansefrisen er blevet gjort til skolens symbol, hvilket antyder, at vi betragter *rytme*, og ikke *rekord*, som det centrale i idrætten.

To ting har været omdiskuteret, siden vi valgte dansefrisen som symbol:

1. Hvorfor er haren, der blæser i horn, ikke med?
2. Hvad er det for genstande, den første og sidste danser holder i hånden?

I dette årsskrift giver Jørn Møller én tolkning af, hvorfor haren ikke kom med; men hvad nu end grunden kan være, så har den manglende hare haft til følge, at vi nu hvert år løber haren hjem til skolen. Det sker i det efterhånden berømte hareløb, som finder sted hvert år i forbindelse med afslutningen på vinterskolen. Fra Ørlev Kirke til Gerlev Idrætshøjskole er der en halv maraton, 21 km, og alle der gennemfører løbet får en »hare«, ligesom årets mandlige og kvindelige hare bliver kåret.

Som sagt er det også omdiskuteret, hvad det er, de to dansere holder i hånden. Broby Johansen mener det er spejle, der symboliserer forfængelighed. Men denne fortolkning har vi aldrig rigtig troet på. Men hvad kunne det så være? Bolde? Nej, det lyder heller ikke sandsynligt. Trommer? Ja, men det synes næsten at være en for selvfølgelig fortolkning, når eksperterne mener noget andet.

Men det selvfølgelig synes nu at blive bekræftet af Kristian Kjær Nielsen, der i artiklen »Trommen og den gale side« argumenterer overbevisende for, at trommen

spillede en helt afgørende rolle i såvel bronzealderens liv som den nordiske mytologi.

Det gør han ved at omfortolke de berømte soltegn, vi kender fra helleristningerne. Mange af disse cirkler med et kryds inden i er ikke et symbol på *solen*, men et billede af *trommen*, mener Kristian Kjær Nielsen. Og denne mening er han bl.a. kommet frem til ved at sammenligne de såkaldte soltegn med lignende billeder hos samerne og hos en række indianere. Der er disse tegn billeder af trommen, så mon ikke også de gamle nordboer så dem på samme måde.

De fleste illustrationer i dette årsskrift er hentet fra en bog om de skandinaviske helleristninger: »Bronzealderens Monumentalkunst« af Fred Gunitz. Ud over trommen – og meget andet – er der mange skibe på disse helleristninger. Og ifølge Kristian Kjær Nielsens fortolkning er skibet måske ikke kun et symbol på »en ydre rejse«, men også »en indre rejse«, som shamaner og åndemagere var skibsførere for.

Hvis Kristian Nielsens fortolkning viser sig bæredygtig, så åbner det for helt nye vurderinger af bl.a. den nordiske mytologi, og dansefrisen fra middelalderen.

Og en række artikler i dette årsskrift handler netop om mytologi. Vi vil specielt takke de skribenter, der ikke har deres daglige virke på Gerlev Idrætshøjskole. Det gælder Kristian Kjær Nielsen, der er højskolelærer på Rønshoved Højskole og Lisbeth Dahl Sørensen og Naja Andersen, der var elever i 1983/84.

Med dette årsskrift ønsker elevforeningen og medarbejderne på Gerlev Idrætshøjskole gamle elever, kurser og de mange andre, der på forskellig vis har taget del i skolens arbejde, en rigtig god jul.

*Elevforeningens bestyrelse
Medarbejderne på Gerlev Idrætshøjskole*

At bringe stenene til at danse

Ove Korsgaard

I sine erindringer fortæller Johanne Louise Heiberg, at hun en aften var til middagsselskab, hvor også Grundtvig var. Værtinden havde glædet sig til at føre de to personligheder sammen, men fru Heiberg bad hende indtrængende om ikke at gøre sig ulejlighed. Hendes tidligere uvilje mod Grundtvig var blevet forstærket ved bordet, hvor han havde mishaget hende med en rå og fremfusende tone. Han forekom hende som en bisk hund, om hvem man ikke vidste, hvad øjeblik den ville springe op på bordet og »anfælde gæsterne med et vældigt vov«. Så fru Heiberg havde ikke spor lyst til at tale med Grundtvig.

Værtinden var imidlertid en nævenyttig person, der holdt fru Heiberg fast, samtidig med at hun gjorde tegn til Grundtvig, så pludselig befandt de sig alene i et lille kabinet, som stødte op til den egentlige selskabssal.

Grundtvig bad hende tage plads i sofaen og indledte straks en samtale om tidens digtere, hvoraf bl.a. Henrik Hertz, en nær ven af familien Heiberg, fik en hård medfart. I følge fru Heiberg lod Shakespeare til at være den eneste digter, Grundtvig anerkendte, andre omtalte han med en vis bitterhed.

Fra digterne kom turen til skuespillerne, hvoraf fru Heiberg var den tids mest feterede. Med et strøg af foragt i minen sagde Grundtvig, at han så godt som aldrig kom i teatret og ingen interesse havde for skuespillerkunst. I hendes gengivelser af samtalen sagde Grundtvig, at ingen skulle få ham fra den ide, »at første gang en skuespiller spiller en rolle, nu ja, det lader jeg gå, men anden gang den samme rolle spilles, er det jo dog ikke andet end den pure affektation«. Den rene efterabning.

Fru Heiberg spillede selv rollen som Agnete i »Elverhøj« i 27 år! Så det er forståeligt, at hun umuligt kunne gå ind på Grundtvigs anskuelse. Hvis den endelig skulle

være sand, så kunne kun ikke se rettere, end at den præst, der den samme formiddag prædikede den samme prædiken to gange i to forskellige kirker, da ligeledes kun var sand den første gang, men affekteret den anden.

»Nej, tak skal De have«! udbød Grundtvig med sitrende læber og slet tilbageholdt vrede: »Præsten kan prædike den samme prædiken to gange, thi ordene er hans egne«.

»Men en god skuespiller tilegner sig digterens ord, som om de var hans egne«, svarede fru Heiberg og anede ikke hvor præcist, hun hermed havde formuleret en opfattelse af ordet, som Grundtvig vendte sig imod.

Om Grundtvig ikke ville eller kunne forstå hende var hun ikke sikker på. Hun var tilbøjelig til at antage det sidste. »Der manglede han åbenbart en sans på dette punkt«, skriver Fru Heiberg og spørger: »Mon Grundtvig har haft sans for maleri«?. Fru Heiberg tvivlede – med rette og lader denne babar glide ud af erindringen til fordel for mere æstetisk dannede mennesker.

Skuespil og drama

At Grundtvig ikke interesserede sig for skuespillerkunst (og maleri), er ikke ensbetydende med, at han heller ikke var optaget af dramaet. Tværtimod, dét elskede han. I sin ungdom arbejdede han i flere perioder inden for genren. I 1809 udgav han f.eks. »Optrin af Kæmpelivets Undergang i det gamle Norden«.

Hans størst anlagte forsøg inden for det dramatiske er nok »Påske-Liljen«, der blev offentliggjort i 1817. Det er et kultisk-dramatisk stykke, hvis samlingspunkt er genopstandelsen. Påskeliljen – eller bondeblomsten, som Grundtvig kalder den – er et symbol på, at livskræfterne er stærkere end dødsmagterne. Hvert forår genopstår påskeliljen, og det er denne kultisk-rytmiske erfaringsform, Grundtvig udfolder i stykket.

Samme år skrev Grundtvig et dramaturgisk udkast, hvor han giver dramaet en særstilling blandt de digteriske former: den knytter poesien til historien og evner at knytte dem begge til folket. Ved sin evne til at komme ud til folket og bogstaveligt for dets øje demonstrere religionens og historiens liv er dramaet i 1817 for Grundtvig simpelthen den fornemste digtart.

Også i et udkast til »Nordens Mytologi« fra 1832 er Grundtvig inde på dramaets betydning. Man skal »digte og skrive i Nordens ånd, og opføre så meget deraf, som findes passende på skuepladsen«.

Det var imidlertid ikke det kendte teater, Grundtvig tænkte på med skuepladsen. Tværtimod, den var en hindring for at noget sådant kunne ske.

På Grundtvigs skueplads skulle man ikke have tingen serveret »blot på anden eller tredje hånd, i de dødes navn, som af en god skuespiller, men fra første hånd, af skjalden og videnskabsmanden i ånden og sit eget navn, hvad man kan tro gør en mægtig forskel, og kan først give både skuespillene og bøgerne deres rette betydning«.

I det gamle Norden havde man en sådan skueplads. Der kunne man nemlig »på første hånd« høre Skjalden. For Grundtvig er sagaerne i skjaldens mund det islandske drama, »der trods manglen af et kor alligevel gjorde langt større virkning end det græske drama, fordi hos os smeltede digter og skuespiller sammen, hvad man let vil indse gjorde det hele anderledes naturligt og levende, varigt og virksomt«.

Grundtvig drømte om et nordisk drama, båret af en levende vekselvirkning mellem digter og tilhører. De eksisterende grænser mellem skuespillere og tilskuere skulle derfor brydes ned og et nyt »dialogisk« teater opstå.

Højskole og drama

Men hvor fandtes den skueplads, hvor det nordiske drama kunne genopstå?

Han fandt den som sagt ikke i sin samtids teaterinstitution, men derimod i visionen om en *folkelig højskole*. Højskolen skulle være en skueplads, hvor dramaet, det dialogiske, det levende ord skulle være i centrum. Og

hvordan det skulle gøres, kunne man lære om hos Shakespeare.

Ofte er det levende ord blevet sat lig med forstanderens foredrag fra talerstolen. Men, siger Grundtvig, i en selvkritisk bemærkning til sine egne foredrag, kun i samme grad som talen bliver til samtale, lykkes den folkelige oplysning. Dialogen – dramaets urform – skulle være det fælles grundlag.

Hvor stor betydning Grundtvig tillagde dramaet, kommer frem i en dialog, som han selv skrev og kaldte »En sød drøm«, der er en vision om folkelivet i midten af det 20. århundrede. I drømmen besøger Grundtvig højskolen i Sorø, hvor han til sin store glæde erfarer, at eleverne har tilegnet sig Shakespeare, Sofokles, ja sågar Grundtvigs eget stykke »Optrin af Kæmpelivet«!

Også i skriftet »Om Nordens videnskabelige forening« fra 1839 kæder Grundtvig en forbindelse mellem dramaet og højskolen. Han ser nemlig i, hvad han kalder sildeføddingerne i den nordiske mytologi: Brage med harpen og Idunne med æblerne, et forbillede for såvel den dramatiske digterkunst som den folkelige højskole: »Thi, poetisk talt, er der åbenbart en musikalsk søn med en yndig, munter kone, som igen sætter liv i det gamle digterhus, hvor Odin og Frigge er blevet grå og affældige; og denne historiske-poetiske genoplivelse af guldalderen er det jo åbenbar, den dramatiske digterkunst alle vegne spiller, og den folkelige højskole for alvor skal arbejde på«.

Ustandselig taler Grundtvig om at gentage, genopdage, genoplive, genopstå og genfødes. Hvad der kan tage sig ud som fortidslængsel, er tværtimod udtryk for fremtidshåb. Grundtvig er nemlig af den opfattelse, at noget nyt – for at være godt – måtte kunne spores i det gamle. Skulle noget have fremtiden for sig, måtte det have fortiden bag sig – i det mindste i kimform.

I »Nordens Mytologi« skriver Grundtvig, at når det nordiske drama påny finder sin form, ville de tre norner – skæbnegudinderne – udgøre et kor, der med langt større kraft end det græske kan gribe ind i handlingen og indgyde en tro på livskræfternes styrke i forhold til dødsmagterne.

Fra sin egen tid roste Grundtvig Johannes Evalds

stykke »Fiskere«, som er det første eksempel i dansk litteratur på, at almuen optræder på scenen som heroiske personer. Grundtvig fremhæver, at kampen dér føres »for at redde menneskeliv«, og ser stykket som tegn på, at nordens folk ikke kun på teatret, men på livets skueplads, dramatisk ville gentage og forklare alle fædrene store bedrifter.

I dramaet skulle fortidens bedrifter gentages for at genoplive dem i nutiden. Det gode i det gamle skulle manes frem som forbillede til efterfølgelse. Og højskolen skulle være skueplads for denne billedliggørelse.

Æstetik og psykologi

Når Grundtvig ingen betydning fik på de skrå brædder, så skal der her kun antydes et par punkter som forklaring på, hvorfor han med sin lidenskabelige interesse for dramaet var ude af trit med sin samtids teater.

For det første kunne Grundtvig slet ikke forlige sig med den filosofiske æstetik, der gjorde kunsten til en verden for sig, der skulle *nydes*. Denne kunstforståelse blev fuldt udviklet i slutningen af 1700-tallet, hvor det endelige brud med middelalderens tradition for at forene kunst og håndværk fandt sted. Kunsten blev en selvstændig institution med stort K. Den, der formulerede det klareste i samtiden var Kant, der ad filosofisk vej legitimerede kunstens udvikling fra den *bundne* kunst til den *frie* kunst. Det førte til en »interessefri« kunst – med stor interesse for det interessante.

Grundtvig kunne ikke støtte denne adskillelse af det skønne fra det sande og gode. Han opfattede livet som et drama og teateret som en skygge, hvis det vel at mærke ikke »på første hånd« stod i direkte forbindelse med det liv, der udspiller sig på livets skueplads. Dramaet var for Grundtvig en livsholdning.

For det andet var Grundtvig ude af trit med sin samtids teater, når det gjaldt det psykologiske. Hvor man i samtiden lagde vægt på skildringen af de enkelte persons karakterer, der antyder Grundtvig i et fragment fra 1809 fabeln og mythos som det afgørende. Han holder i fragmentet et opgør med tidens drama, »hvori intet sejrer og intet forgår som det er Guddommen værdigt at tage synderlig del i«. For at give enkeltpersonen og hver-

dagslivet dybde og perspektiv må det ses i kosmisk-universel sammenhæng.

Men forbindelseslinjerne mellem det personlige og mytologiske kom Grundtvig ikke selv til at trække inden for teateret.

Mythos og Kultus

Til gengæld realiserede Grundtvig så at sige på egen hånd et kultisk drama, ikke på teateret, men i folkekirken og folkehøjskolen.

I sit »Sangværk til den danske Kirke« træder figurskildringen og psykologien helt afgørende tilbage for myten og urbegivenheden. Der er Jesus overvejende skildret som en kosmisk helt – »Hærskarernes Herre« – der udfører heroiske bedrifter, ene mand besejrede han dødsmagterne.

Religionshistorisk gav Grundtvig myten fornyet liv i religionen ved at knytte en tæt forbindelse mellem Mythos og Kultus. En sådan forbindelse kendes fra såkaldte primitive kulturer, hvor den rituelle dans ofte spiller en afgørende rolle i kulthandlingen. Myten skulle i det kultiske legemliggøres til gavn for mennesket, til livets sejr over døden.

For Grundtvig er der en tæt forbindelse mellem det åndelige og legemlige. Ånd er noget som kan sanses. Hvor ånden præger livet, kan det *høres*, thi den »afpræger sig i sproget, så det bliver til billed-sprog, og i lyden, så talen bliver til sang«, skrev han i 1817.

Sangen er for Grundtvig af kultisk karakter. Han betragtede sine salmer som festhymner til brug ved kultiske folkefester og hans egne prædikener var ind imellem rene hymner.

Også i folkehøjskolen skulle sangen lyde med kraft. Kunne forstanderen ikke synge for, så måtte han have en medhjælper, der kunne, skriver Grundtvig i et af sine skoleskrifter. Det var nødvendigt at mindst én kunne gøre det. Man skulle imidlertid ikke synge for at danne hele ungdommen til »Konst-Sangere«.

Ligesom skuespillere er problematiske personer for Grundtvig, er kunstsangere det også. De kunne være en hindring for at få folket til at synge. Og det afgørende er netop at man *selv* synger. Den kultiske erfaringsform

kan man ikke erhverve sig på anden eller tredje hånd, den må være førstehånds. Man må være aktiv. Og det er netop denne forudsætning af deltagernes aktivitet, der bærer tonen i Grundtvigs sangværk.

I folkehøjskolen skulle man bruge folkesangen, som er »naturlig benyttet, fra arildstid det frugtbareste dannelses-middel, og må spille en hovedrolle hvor ungdommen skal være og lære med lyst, og er især hos os både så rig og almindelig afholdt, at den fremmet med liv, som i Grækenland, bringe stenene til at danse i takt«.

Hvor det er dansen, der spiller en afgørende rolle i såkaldte primitive kulturers kulthandlinger, er det hos Grundtvig sangen. Når han satte det levende, mundtlige ord så højt, er det fordi han ser det, som den *sanselige* form, hvori det åndelige kommer stærkest til udtryk.

Ved den mundtlige udsigelse af myten i sang sker der en fornyelse af tilværelsen, det forstenede smelter og stenene bringes til at danse.

Grundtvigs vision var at frigøre kraft ved at føre alt tilbage til en strømmende, vibrerende og sansende enhed af følelse, fantasi og fornuft. Og smeltediglen var – det dialogiske ord og sang.

Sang og musik – myte og historie

Grundtvig var selv, hvad man almindeligvis kalder umusikalsk, men noget ejendommeligt ved ham er, at han i selve sit billedsprog uden videre forbinder musikens, sangens og følelsens sprog – med myten og historien.

Han interesserede sig ikke for en ren og »interessefri« musik, men i sin billedverden sætter han enten tonerne i forbindelse med historien eller den klingende musik i sammenhæng med poesi og drama, som det fremgår af omtalen af Brage og Idunne.

I en meget spændende artikel »Universitetet synger« – skriver Jørgen I. Jensen, at Grundtvig på den ene side er i kontakt med helt gamle forestillinger om musik, inden den blev en selvstændig kunst; men på den anden side er – som så mange andre steder hos Grundtvig – det, der er mest gammeldags, samtidig det mest fremadpegende og nye: Den uløselige forbindelse af musik og historie. Og sang og myte.

Trommen og den gale side

Kristian Kjær Nielsen

Det siges at på Samsø
sejdede du
og slog på tromme som vælver;
som troldmand for du
blandt folk omkring,
det synes mig umandig adfærd.

(Lokasenna, strofe 24)

I denne sommer havde vi besøg af den kendte sioux høvding og medicinmand Archie Fire Lane Deer, som var hos os en uges tid, hvor han fortalte vore elever om sin indianske tro.

Lame Deer er hovedmanden bag den lovgivning, der for nogle år siden blev gennemført i USA, om indianernes ret til at dyrke deres egen religion, en ret indianerne ikke tidligere havde haft i det USA, som jo ellers gennem sin korte historie har haft religionsfrihed for et større gedefarvning af religioner.

I 200 år var den oprindelige befolknings religion forbudt i Amerika. Men nu rejser de indianske folk sig for at overleve. Først skete det i 1973 med den væbnede besættelse af den lille landsby Wounded Knee, hvor en lille flok indianere for øjnene af hele den civiliserede verden modstod en flere måneders lang belejring. Verden var på ny blevet gjort opmærksom på de indianske folks eksistens, som andet end farverige statister i Hollywoods kulisser.

Efter Wounded Knee var indianerne dog klare over, at kampen for at overleve som folk ikke skulle føres med skydevåben, et område hvor det hvide USA er på hjemmebane, og som selvfølgelig ville ende med indianernes totale udslættelse.

Lame Deer var under belejringen af Wounded Knee flere gange hemmeligt inde hos besætterne, hvor han lavede religiøse ceremonier med de indesluttede. Det var ad den vej kampen skulle fortsættes. Det var først og fremmest religionen, der havde gjort indianerne i stand til at klare sig imod det hvide USA, hvor tilfredsstillelse

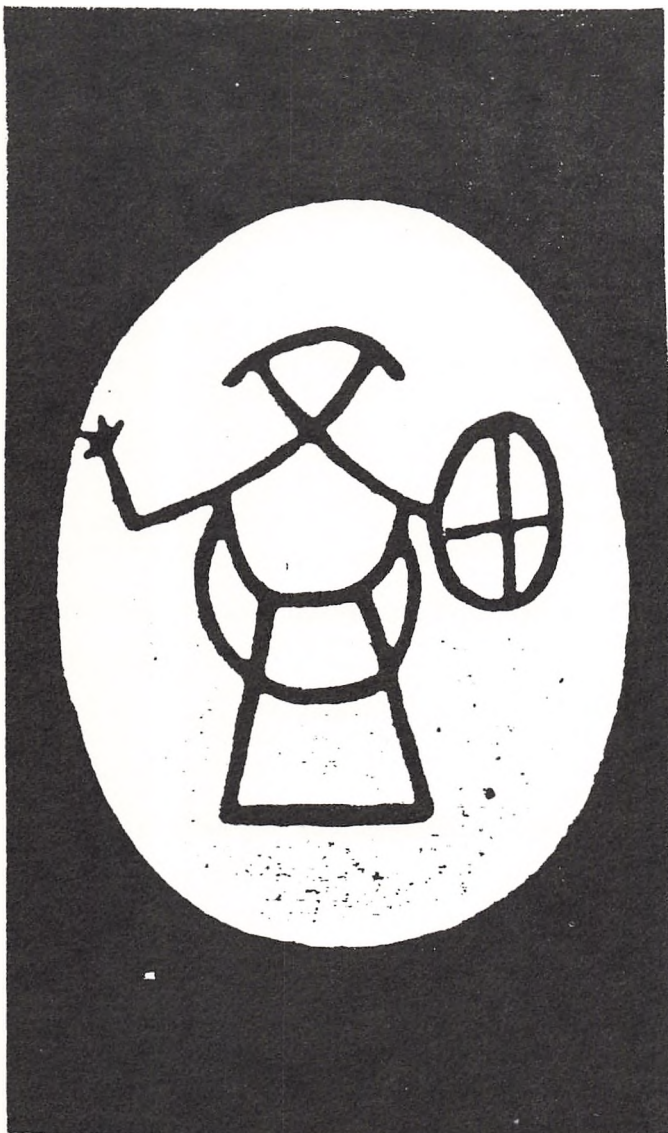
bare måles i materielle former. Den civiliserede verden har en kultur, som er næsten totalt udadrettet og målorienteret, vi har kun lært at handle, ikke at være. Indianernes livsmåde er derimod deres religion, og at leve i overensstemmelse med den er deres frihed.

Indianerne har en meget stærk følelse af bundethed til naturen, af respekt for moder jord og for skaberen. For indianerne indgår både det åndelige og det univers, vi alle er en del af, i et helhedssyn. Der er intet skel mellem ånd og virkelighed.

Det var de kilder hvorfra de indianske folk henter deres åndelige kraft, der nu skulle styrkes. Rødderne skulle styrkes. Vi mennesker har jo rødder ligesom træerne. Vejen kom med Lame Deer i spidsen til at gå gennem det amerikanske retssystem helt op til USA's højesteret for at få ophævet forbudet mod indianernes religionsudøvelse. Det lykkedes i 1978.

Men for Lame Deer sluttede det ikke med denne sejr, der var brug for ham ikke blot hjemme hos hans eget folk, men også blandt hvide, som var alvorligt optagede af kampen mod ødelæggelsen af naturen og af kampen mod kernevåben. Der var brug for den åndelige oplysning, som Lame Deer kunne bringe om ligevægt i naturen. Lige før Lame Deer kom til Danmark, havde han været i kvindefredslejren ved Greenham Common basen i England og der ledet en stor fælles aktion, hvor tusindvis af kvinder tog hinanden i hænderne og dannede en stor kreds om hele basen, en livets cirkel.

Herfra skulle Lame Deer tilbage til sit reservat i South Dakota for at lede den store soldans, der er et af præ-

Shaman med sin tromme (Samisk)

riindianernes ældste ritualer. Soldansen varer i fire dage og er en hyldest til livets cirkel og en bøn til Den Store Ånd. Soldanserne danser og synger fra solopgang til solnedgang uden at spise og drikke i hele perioden. Det kræver mod, hengivelse og viljestyrke at gennemføre prøvelserne, der kan volde store fysiske smerter, men danserne ved, at det er nødvendigt for at få en del i Kraften, som de så kan give videre til folket, der danner en kreds omkring de dansende.

»Vi går i livets cirkel
Trommerne er livets rytme
fredens og balancens harmoni«.

Sådan lyder en af stroferne i de sange, der bliver sunget ved soldansen.

Den mytologiske tradition

Inden Lame Deer rejste, tog jeg ham med på en vandretur i skovene, som ligger her ned mod Flensborg fjord. Jeg ville vise ham den lille stenkreds fra oldtiden, der ligger i skoven. Kredsen er en cirkel på små fire meter i diameter bestående af små granitsten. »Her har de gået i kreds«, proklamerede Lame Deer, og lidt senere, da vi stod over for en stendysse: »Derinde har medicinmanden siddet, når han søgte visioner. – Sådan nogen ting har vi også derhjemme«.

Det med visionerne kendte jeg lidt til, for gennem de sidste par somre har jeg lavet noget med mine elever, som hedder udesidning. Når vore nordiske forfædre søgte opklaring omkring nogle ting i tilværelsen, satte de sig alene ud i naturen på et ensomt sted en nat over. Det har vi prøvet af, efter at vi havde sat os grundigt ind i nordisk tro, myter og sagn. Vi fik prøvet nogle evner af, som ellers ikke så ofte bliver brugt: Fantasi og udholdenhed, og fik måske også en fornemmelse af, at der er mere til i verden, end det vi selv har skabt og behersker.

Grunden til at jeg begyndte at beskæftige mig med udesidning er, at jeg længe har været optaget af den mytologiske tradition i højskolen, sådan som den har udfoldet sig, som det der gav kraft til at sætte folkelige bevægelser igang i Danmark eller til at rodfæste et menneske.

Nu er det jo sådan, at myten ikke er en model til at forklare virkeligheden, den er derimod et sinds-billede af virkeligheden, den er udtryk for en helhedsoplevelse af verden. Hvert eneste folkeslag i verden har på sin måde forsøgt at danne sig et billede af, hvordan alt i verden er skabt, om magter som styrer verden og livet og om livet efter døden. Myterne drejer sig om balancen i livet.

Sioux indianerne har også deres egne myter, opbevaret i sange, der synges ved soldansen. Sangene og dansen ledsages af trommer, der holder rytmen, er livets puls.

På Grønland kender vi også trommerne og sangen og bevægelsen, dansen, der forener alt i en helhed for at beskrive livet.

Oppe i Sameland er trommerne, runeboommerne, og sangen dukket op i forbindelse med den selvbesindelse samerne er gået i lag med efterhånden som den moderne civilisation har trængt sig længere og længere ind på samernes traditionelle livsområder. Runebommen og joiken, der er en høj monoton sang, som undertiden ledsages af ekstatiske spring, er kommet tilbage i forbindelse med kampen mod Alta vandkraftværket. Mytens kraft er påny blevet en nødvendighed.

Alle tre steder, hos indianerne, hos grønlænderne, hos samerne, finder vi en central person i forbindelse med sangen, dansen og trommen, det er medicinmanden eller shamanen, som man kalder ham i en videre betydning, fordi han har særlige evner til at komme i kontakt med kræfter, vi ikke umiddelbart kan se og fatte, når fredens og balancens harmoni skal skabes. Shamanen kan ved hjælp af trommen og sangen og dansen komme i en trancelignende tilstand, hvor hans legeme ligger som livløst, mens han selv begiver sig på rejser ned i underverdenen eller op i himmelen. I underverdenen bekæmper han de livsødelæggende kræfter, i himmelen henter han kraft. Trommen er shamanens transportmiddel.

Trommen som transportmiddel

Her dukker der et billede frem fra vor egen mytologi: Midt i verden står nemlig asketræet Yggdrasil, hvis rod strækker sig ned i underverdenen, hvor dragen Nidhøg utrættelig gnaver på den, så træet står i fare for at vælte.

Træets krone strækker sig højt op i himmelen, og på den øverste gren sidder en vældig ørn, der undertiden letter og svinger sig højt op i den åbne himmel, hvor den får nogle vældige syner, som giver håb og kraft. Mellem træets rod og træets top løber egernet Rattatosk frem og tilbage og bringer hele tiden balance i tingene, det er nok shamanen.

Der findes et billede af verden tegnet på en runebomme. Her ser vi kredsen, som er trommens kant, her er tegnet mange af de ting, som er i verden. Øverst oppe finder vi skaberen, Alfader, hvis mange arme strækker sig velsignede ud til alle sider. Midt på trommen er der et kryds, som angiver de forskellige områder i verden. Den vandrette linje viser den flade jord, hvorpå vi lever, og den lodrette linje er træet Yggdrasil, der strækker sin trone op mod himmelen og sine rødder ned i underverdenen. Ved roden kan vi se Rattatosks bagdel stikke frem, egernet er på vej op gennem roden. Midt i krydset er der et hul, det er der, shamanen skal igennem, når han bevæger sig fra det ene område til det andet på sine rejser.

På den vandrette linje står to personer, som nok skal være vigtige i det verdensbillede, den mytologi, som trommen vil skildre. Den ene har en hammer i hånden, den anden har langt hår, og armene stritter ud til begge sider. Det skal nok være to shamaner. Den samiske shaman slår på trommen med en hammerlignende genstand. Mon det er Tor med sin hammer! Trudshammeren – sandhedshammeren, som Tor bekæmper jætterne med. Den anden person strækker armene ud til siderne og stritter med fingrene som planterne, der strutter af vækst og kraft. Mon det er Frej, der råder for regn og solskin, og dermed for årets grøde og folkets velfærd. Frejs ansigt er delt, det er et nytårstegn, årets gang, solhverv, frugtbarhedens komme. Frej har i myterne noget kvindeagtigt over sig, milhed og langt hår, som på billedet her.

Lad os nu gå væk fra den samiske runebomme og trække den største af aserne i vor mytologi frem, det er Odin. I den forbindelse skal vi se på den strofe fra Lokasenna i Den ældre Edda, som jeg har indledt med. Loke, der er af jætteeæt, spotter her Odin for at være shaman. Odin er ganske rigtig shaman, og han rider på Yggdrasil,

Samisk tromme

som netop betyder Odins hest, på den kan han bevæge sig i de tre områder, han kan bevæge sig til »Drømme-stedet«, der ikke skal findes geografisk, for det er myterne, folkenes ungdomsdrømme.

Trommen er jo det instrument, som kan få shamanen til at bevæge sig. Og sådan et vældigt instrument med sådanne kræfter kan man derfor ikke tillade sig blot at kalde en tromme, instrumentet får navne som shamanens hest, skib eller fugl. Yggdrasil er navnet på Odins tromme. Der findes et fint samisk billede af Odin ridende på Yggdrasil med trommen.

Som skib finder vi også trommen i den nordiske mytologi, det skib, der kan bringe shamanen fra det ene område af tilværelsen til det andet. Frej har skibet Skidbladner, som også er med på billedet på den samiske rune-bomme. Skidbladner kan bære alle aserne på en gang i fuld rustning, men kan også foldes sammen til at ligge i en lomme. Skidbladner udtrykker for Grundtvig »hjertesproget, som når ånden opliver det, har altid medbør, og bærer det guddommelige«. Trommen er shamanens skib

Som fugl finder vi også shamanen, der iklæder sig fjederham, ligesom også aserne undertiden gør, sådan som vi hører om det i vor mytologi.

Trommen må have spillet en væsentlig rolle hos vore nordiske forfædre. Men hvor finder vi den? Er det mon gået den, som det gik samernes rune-bommer, som missionsivrige danske præster samlede sammen og anbragte på Vajsenhusets loft i København, hvor de blev ødelagt under en brand. Runebommerne var nemlig den centrale helligdom hos samerne. Kun nogle få originale er idag bevarede på museer.

Tromme eller soltegn

Jeg fandt i dette forår den nordiske tromme i Broby-Johansens billedværk over Oldnordiske Stenbilleder. Her sad jeg pludselig en dag overfor et billede, som Broby-Johansen kalder »mand med et solbillede på en stolpe«. Jeg så i et glimt en grønlander med sin tromme, som han holder i en kort stang. På den modstående side i bogen er et billede af en lille fugl sat sammen med en tromme.

Snart efter fandt jeg billeder af samiske shamaner med trommer. På disse billeder er trommen en ring med et kryds, altså de tre områder: Asgård, Midgård og Udgård, skildret ved hjælp af den vandrette linje. Den lodrette linje er shamantræet: Yggdrasil.

Trommen dukker nu frem overalt, som de stenbilleder, der er blevet kaldt soltegn, en ring med et kryds.

I Martin A. Hansens »Orm og Tyr« finder vi flere stenbilleder gengivet i Sven Havsteen-Mikkelsens træsnit. Et af de kendteste er trommen sat sammen med et skib, der kan bringe shamanen fra det ene område af tilværelsen til det andet. En dansk højskole bruger billedet som sit bomærke, det er et billede af sindet, der kan bevæge sig i alle områder, så man kan få en helhedsopfattelse af verden.

Hvis vi ser videre på nogle af de mange helleristninger vi har i Norden, så falder vi hurtigt over nogle af de store billeder med skibsscener. Skibene er ganske givet ikke krigsskibe fra historiske søslag. Skibene er derimod religiøse billeder af sejladser mellem forskellige områder i tilværelsen. Billederne giver sikkert væsentlige oplysninger om vore forfædres tro. Her fortælles om et helheds-syn, hvor det hele er indenfor kredsen, der findes kun een verden, som rummer det hele, og det drejer sig om er, som Lame Deers folk synger om under soldansen, når året vender:

»Vi går i livets cirkel
Trommerne er livets rytme
fredens og balancens harmoni«.

Vi finder da også mange stenbilleder med skibe, hvorpå mennesker slår saltomotaler og giver andre udtryk for jubel, som hører med til dansen, sangen, trommerne og livets rytme.

Vi finder shamaner iført dyreham, med horn på hovedet, med lange haler, med vinger, med hammer og spyd, med flot rejsning, som er symbol på begejstring, klar til at tage kampen op mod jætterne i Udgård. Der er Tor med sin trommehammer Mjølner og Odin med sit shamanspyd Gungner. Og overalt i billederne finder vi billeder af trommer, cirkler med kryds, også som shamans krop, hvorfra arme, ben og hoved udgår.

Oldtidens skindbåde og trommer ligner for øvrigt hinanden ved at være af samme forgængelige materiale, skind og tynde pinde, derfor har vi dem måske også nu kun som helleristninger.

Men lad os nu igen vende tilbage til Lokasenna, der jo handler om Odin, der driver sejd på Samsø og trommer som vælver. Loke, der er halv jætte, spotter her shamanen for umandig adfærd.

Der er kvindelige træk forbundet med shamanen i vor mytologi, Tænk på den langhårede, milde Frej, tænk på Odin, og hvad med Tor, da han skal hente sin hammer hos jætten Trym. Hadding, hvis navn betyder den langhårede, må foretage sin rejse til underverdenen under kvindekåbe.

Den amerikanske shaman-forsker Joan Halifax fortæller om shamaner, der fremstår på kvindelig vis, deres måde at tale på og deres adfærd forandrer sig. Der findes blandt shamaner også mange kvinder. Shamanisme er ikke båret af fastlåste kønsmønstre, shaman bliver man kaldet til at være, og kaldet kan ramme enhver, mand eller kvinde.

Måske skal man være kvindelig for at kunne bekæmpe jætterne. Det kan her være nærliggende at tænke på kvindelejren ved Greenham Common. Loke er som spotter repræsentant for materialismens jættevæsen og den mandlige fysiske kraft, han hylder fremskridtstroen og forkaster det gamle, kredsen, det folkelige. Det kvindelige derimod bygger på følelse, intuition og fantasi, noget som den europæiske civilisation ikke kunne godtage. Grundtvig kalder for øvrigt det danske folk: »Et kvindeligt folk«.

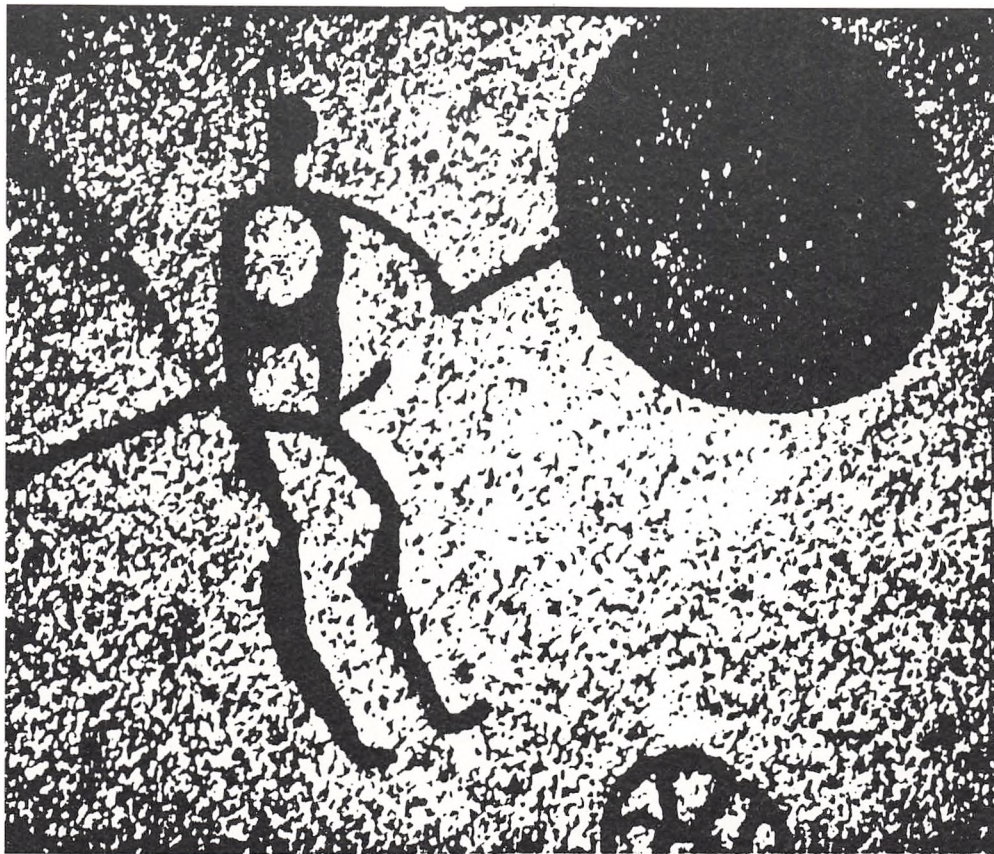
I det cirkulære, i kredsen, er der både Asgård, Midgård og Udgård, der er noget udenfor det, vi lige kan se og opleve her i vor Midgård. For fornuften og den positivistiske videnskab må der overhovedet ikke være noget udenfor, fordi den blotte forestilling om det udenfor skaber angst og usikkerhed.

De gamle vidste, at man måtte om på den gale side, for at balancen og livet kunne sikres. Ånd, myte og fællesskab var uundværlige størrelser i tilværelsen. Hvad de også er idag, som den stigende interesse for østlandske terapiformer og religiøsitet afspejler det i dagbladene

kursustilbud, et udtryk for, at vi på vores del af kloden lever i et rodløst og åndeligt tomrum.

Vor egen tradition taler om en helhed indenfor kredsen, hvor alt er del af den samme skabelse, hvadenten det udtrykker sig som krop eller ånd. Vor egen nordiske mytologi har ud over det åndsborne levnedede ord også

masser af krop i sig, sådan som vore stenbilleder fortæller os. Der er trommer og dans og levende bevægelse. Der er den jubel, der gør det værdifuldt at være menneske. Der er fantasi, poesi og myte. Alt det, som er den eneste måde, hvorpå fællesskabet mellem mennesker kan udtrykke sig.

Tromme på stang

Boldspil som myte – boldspilmyter

Stig Jensen

Kl. er 15,50. Jeg er på vej til fodboldtræning med en flok drenge fra Hashøj IF. Træningen starter officielt kl. 16,00. Oppe fra bakken kan jeg imidlertid se, at spillet allerede er i fuld gang. Målmændene er på plads. De er til gengæld også de eneste, der har faste pladser. De øvrige fylder banen uden at spillet antager karakter af klumpspil. Bemærkelsesværdigt, når man tænker på, hvor kort tid specielt de yngste (6-8 år) har spillet. Kampen bølger frem og tilbage. Engagement og spilleglæde lyser ud af dem. Fortolkningen af regler foregår efter fælles overenskomst – tilsyneladende gnidningsfrit.

Egentlig har jeg mest lyst til at lade dem spille uden at blande mig, men synes så alligevel, at jeg bør stoppe det spontant organiserede spil af hensyn til de sidstankomne. De har øjensynligt svært ved at trænge ind bag den mur, optagetheden af spillet skaber hos de andre. Så kan »den egentlige træning« tage sin begyndelse. Og desuden – en træners job er vel at lede træningen og ikke at se på, at spillerne selv styrer spillet? Eller at spillet styrer spillerne?

Boldspil som myte

Hvad er det for en indre sammenhæng, der binder drengene i en total koncentration om det, der foregår på banen?

»Det er fascination«, vil mange sige.

Ja, men hvad er det fascinerende?

»Det er legen med bolden«.

Ja, men kunne man så ikke lige så godt stå overfor hinanden og spille sammen to og to?

Nej, for boldspil bliver først fascinerende og sjovt, når det foregår i den sammenhæng, der er spillets.

I den sproglige verden kaldes en fortælling, der taler alvor, som har symbolsk betydning, og som skaber sam-

menhæng og forståelse en myte. Fodbold, håndbold, basketball, volleyball m.fl. kan på tilsvarende måde opfattes som myter, der gennemspilles som fodbold-, håndbold-, basketball-, og volleyballkampe.

At betragte disse boldspil som myter indebærer desuden, »at de enkelte spillere ikke har deres egen interesse eller individualitet, men får dette givet af spillets regler og gang. F.eks. defineres en fodboldspillers identitet ikke af personlige tilbøjeligheder eller psykologiske særheder, men af fodboldspillet selv. I fodboldspillet er hans personlighed en »spilpersonlighed«. På denne måde er identiteten defineret af de »spil«, hvori, man indgår« (S. Bjerg m.fl.: Omkring *pædagogisk manifest* '82, s. 43-44).

Gode og dårlige myter

Hvad er det for en myte, der gennemspilles i f.eks. en fodboldkamp? Det er myten om »livets kamp«.

Herom skriver Johs. Sløk: »Det er en kamp mod den modstand, som livet selv frembyder, en kamp i bogstavelig forstand for at overleve, en kamp i mere overført betydning mod de »kaos-magter«, der vil destruere livet, en åndelig kamp for at strukturere livet på et acceptabelt grundlag, en kamp for et liv i menneskelig værdighed.

Den kamp udkæmper vi sammen. Og det gælder både når vi bogstaveligt står sammen i en fælles front mod det nedbrydende, og når vi står overfor hinanden som såkaldte modstandere, der i indbyrdes kamp er fælles om at kæmpe sig frem til det holdbare resultat. Også da, når vi er modstandere, er vi medmennesker, der i kampens fællesskab er ude i samme ærinde, kampen mod livets modstand«. (Centring 3/1, s. 32.).

En gennemspilning af denne myte betyder derfor også, at begreber som respekt for modstanderen, fair-play og sportsmanship får betydning.

I dette årh. er der sket det, at boldspilmyten – godt hjulpet på vej af massemedierne – i stigende grad gennemspilles i perverteret form som konkurrencemyte og ikke som kampmyte. Det drejer sig ikke om at lade spillet herske, men om at beherske spillet. Selve kampen er i og for sig ligegyldig. Det væsentlige, det, der giver kampen betydning, det, der huskes, er resultatet.

Derfor er det også vigtigt at være bevidst om, at myten er forbilledlig, og at en af vores vigtigste opgaver som idrætsmænd og -kvinder er at være med til at skabe gode myter, mens vi endnu har mulighed for det.

Selv om konkurrencemyten på overfladen synes at placere sig stærkere og stærkere, dukker kampmyten dog stadigvæk op med jævne mellemrum. Det skete f.eks. i kampen Vesttyskland – Frankrig under VM i fodbold i Spanien i 1982, hvor den tyske målmand Schumacher brutalt og hensynsløst sparkede en af de franske spillere, Battisson, ned langt uden for straffesparksfeltet. Bagefter slog han det hen som det naturlige at gøre i den pågældende situation, sandsynligvis i forvisning om, at konkurrencemytens skjulte motto »Målet helliger midlet« var slået fast i offentligheden. Han oplevede imidlertid, at kampmytens bud om respekt for modstanderen stadig var levende og måtte foretage et hastigt tilbagetog med undskyldninger til og besøg hos franskmænd på hospitalet.

Et andet eksempel på, hvordan konkurrencemyten sætter sit præg på boldspillene findes i fortolkningen af reglerne og i dommerens funktion.

Afstanden mellem de engelske kostskoleelevers selvforvaltning af spillet til nutidens »dommergidslere« er milevid. Spillerne er i stigende grad uden ansvar for kampens afvikling efter parolen »Hvad dommeren ikke ser er tilladt«!

Hvis en kamp udarter vil den almindelige opfattelse næsten altid være, at dommeren ikke var sin opgave voksen. Men hvad med spillernes ansvar?

Konsekvenser

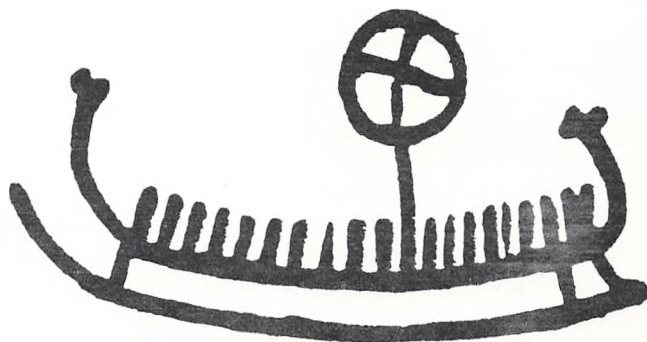
Hvad har alt det med Hashøj-drengene at gøre? Og hvad betyder det for vores fælles beskæftigelse med fodbold (og andre boldspil)?

Først og fremmest at det er sammenhængen, der giver

spil mening. Spillet er det mønster, der skaber sammenhæng i kaos. Der kan nævnes mange grunde til at børn holder op med at spille bold, men jeg tror, at en af de væsentligste er, at alt for mange trænere forsømmer at give børnene en oplevelse af sammenhæng, før de skaber et kaos af tekniske færdigheder. (Se herom også J. Deleuran, O. Kristensen, B. Theilade: Minibasketball – erfaringer fra en ny introduktion. *Focus idræt* 9/1, s. 3-5).

For det andet illustrerer det, at børn (og voksne for den sags skyld) når sammenhængen er givet, selv er i stand til at (og bør kunne) forvalte spillet og tage ansvar for det, der foregår. At det ikke sker uden videre oplever jeg hver gang, vi går i gang med »den officielle træning«, hvor drengene pludselig appellerer til mig om at løse konflikter i spillet, som de under »det spontane spil« selv løste.

For det tredje medfører det, at en række af de boldaktiviteter og alternative boldspil, der er opstået som reaktion mod konkurrencemytens fremtrængen, må anses for at være af ringe pædagogisk værdi. Selve ordet »boldspilaktiviteter« antyder en manglende sammenhæng, og når det drejer sig om alternative boldspil, dyrkes de sjældent i et omfang, der gør det muligt for deltagerne at blive så fortrolige med dem, at de oplever sammenhængen. Det betyder selvfølgelig ikke, at man ikke kan forestille sig nye boldspil udvikle sig på længere sigt. Men det betyder, at det bærende i en boldspilundervisning må være de spil, der har etableret sig som boldspilmyter, og som sådanne er med til at skabe sammenhænge.

I virkeligheden

Jørn Møller

Den lille maskinmester

Ahhhh-Ihhhh-Ahhhh-Ihhhh-Ahhhh-Ihhhh.

I VIRKELIGHEDEN er det hele én stor maskine, hvor alting skal bringes til at passe sammen. Øverst sidder DEN LILLE MASKINMESTER og aflæser de meldinger, han får. Han ved ikke præcis hvad maskinen kan yde og hvor længe. Der er dage, hvor alle dele finder sammen i én rytme, og hvor han selv bliver del af denne rytme. Så er han ikke længere maskinmester. Så er han en del af maskinen, og så er han samtidig FRI. Han bliver selve LØBET, og han kan gøre som han vil.

Men i dag er han på ARBEJDE, og maskinen har gjort ham usikker. Forudgående ugers sløjhed, smådefekter og følgende driftsuregelmæssigheder betyder, at han må planlægge og disponere maskinens ydelser nøje, skridt for skridt, fase for fase.

OG SÅ NETOP I DAG, HVOR DER ER BLEVET STILLET STØRRE FORVENTNINGER TIL MASKINENS DRIFTSSIKKERHED END MÅSKE NOGEN SINDE TIDLIGERE!

Alle meldinger fra maskinens enkelte dele tager han op til nøje analyse. Hvor meget kan maskinen belastes og alligevel fortsætte med at fungere? Hvor meget er det nødvendigt at holde igen? Eller skal der i det hele taget holdes igen? Skal der snarere mere tempo på for at få de enkelte led og forbindelser til at arbejde uhæmmet i deres samlinger og ophæng?

Kunne han blot sætte farten konstant, slappe af og lade være med hele tiden at pille, justere og bekymre sig om det forskellige småknaseri, piben og banken! Han ved jo, maskinen bedst selv finder sin rytme. Men han kan alligevel ikke lade hånt om, at denne rytme til staidighed er utilfredsstillende, at den stadig vækker ham til bevidsthed og bekymring om maskinens tilstand. Han ved altfor godt, at de forskellige meldinger fortæller om problematiske og kritiske tilstande, der er nået altfor tidligt, og som han kun kan overvinde ved at disponere

helt korrekt. Altså skal der handles præcist og uden tøven, men han har sin irritation over problemerne at slås med oven i købet, dømmekraft og proportionsans er ikke alt for gode i det allerede overophedede maskinum. På bunden ved han vist allerede, at det ikke vil lykkes. Halvdelen af denne viden fortrænges, og han fortsætter, som om det slet ikke kunne komme på tale. Den anden halvdel af visheden får ham til at håbe på et mirakel: At maskinen vil komme ud af sin kritiske tilstand og efterhånden, veltrimmet og uden mindste gnidning gå op i omdrejninger. Men i VIRKELIGHEDEN er det bedst at hidkalde en mere nøgtern overordnet.

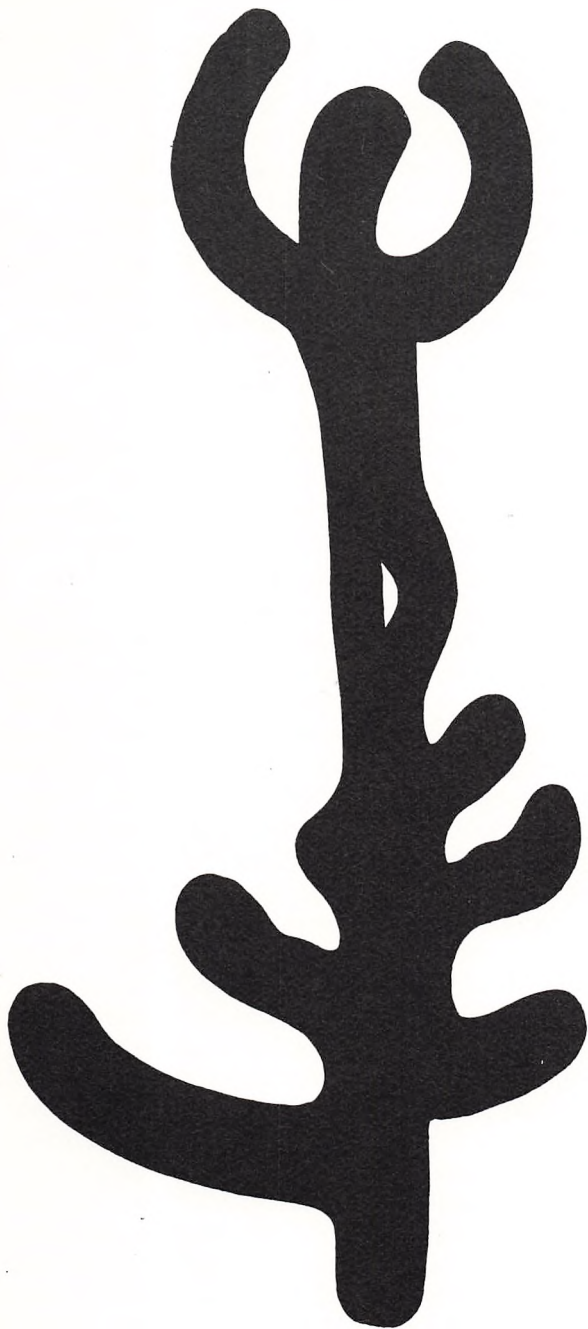
Kontrolaflesning af en nøgtern overordnet

Fødderne: Alt er OK. Ikke det mindste problem. Ingen grund til at koncentrere sig om afviklingen. Det bliver ikke fødderne, der svigter. Netop derfor var det måske en god ide at prøve at falde ind i deres rytme?

Haser og lægge: Spænding i venstre læg melder at tempoet er rigeligt højt. Svært at vurdere, om den fortager sig, hvis tempoet holdes. I VIRKELIGHEDEN er det ikke særlig højt. Kan udvikle sig til krampe eller til en fibersprængning. Denne tilstand er før indtrådt. Men signalet er ikke kraftigt nok til at foranledige ændringer. Maskinen holdes i konstant tempo PÅ TRODS.

Knæ og lår: Der meldes om højere temperatur i knæene end i resten. Underligt selvstændigt varmfænomen. Men det må være en instrumentfejl og slet ikke noget faresignal. Fænomenet studeres et øjeblik og ignoreres så. Lårene er fine, ingen stramninger, men de stempler langsommere end beregnet. Træthed og tyngde for tidligt indtrådt. Det er et symptom, problemet ligger ikke i lårene selv.

Skridt og baller: Begyndende gnaven ved buksepakningen trods creme og talcum hjemmefra, eller måske på grund af forkert smøring. Kan udvikle sig til et problem. Ballerne er intakte. Ingen ømhed, ingen hudløshed mellem de små hår.

Lænd og mave: Ingen problemer med lænden, endog i modsætning til enkelte gange tidligere. Til lykke! Mave-musklerne OK. Men mavesækken er en dum lille klump. Der blev ikke foretaget påfyldning inden starten, for at der ikke skulle opstå problemer med mavekneb og dødvægt i denne omfangsrige region. **INGENTING KAN KONSTATERES AT VÆRE FOR LIDT!** Den er ude af trim.

Ryg og bryst: OK, stærk svedafsondring. Hjerter tip top, ingen kvababelser, meldingen fin. Lungerne derimod arbejder altfor hårdt og besværet. Der meldes om dårlig kapacitet, iltunderskud generelt, trods beskedent tempo. I **VIRKELIGHEDEN** skulle man ikke ryge, men en grim forkølelse forud og deraf følgende manglende træning må også bære sin del af skylden.

Hoved og arme: Temperaturen for høj. Tørst! Slap af i skuldrene for pokker!

Generel rapport: Tempoet for lavt, distancen så lang, at træthedssymptomer vil sænke det yderligere. Vil næppe blive øget gennem viljestyrke, da den fornødne selv-tillid ikke er til stede. Kropskapaciteten for ringe på grund af dårlig træningstilstand. Dette accentueres af høj udgangsfart i forhold til givne ressourcer. Skønt ingen enkeltdele er specielt udsat, vil tempoet ved næste stigning – eller måske næste igen – slå over fra løb til gang, **OG DER SYNES IKKE RIGTIG AT VÆRE NOGEN LØSNING PÅ PROBLEMET.**

Vi var et par snese, da vi blev talt

Men i **VIRKELIGHEDEN** er det årets HARELØB, og det hele begyndte med, at vi var et par snese, som satte os til rette i bussen med kurs mod ØRSLEV KIRKE. Lærere og nye og gamle elever. Faktisk var vi så mange, at de sidste måtte stå op.

Stemningen i bussen var speciel. Det var tydeligt, at de psykiske forberedelser til eftermiddagens strabadser var begyndt. Der er mange måder at søge at skjule situationens alvor på. Forceret munterhed og dårlige vitser manglede ikke, og de, der sad roligt, sad næsten for roligt og afslappet. Også det røbede forventninger udover det sædvanlige.

Men hvorfor blev den bus dog ved med at køre? Læn-

gere og længere i én uendelighed. Var der VIRKELIG så langt? Det kunne da ikke passe! Nu måtte vi da snart være der. Men nej, endnu et sving, endnu ét og endnu ét, og så kunne vi i det mindste se kirken. Men den var stadig langt væk, og vejen dertil slyngede sig frem i en uendelighed af omvej. – Så endelig, nedgearing, opbremsning, ud af bussen og farvel til den.

Helt alene i verden, alle 40.

– På vejen havde Palle spurgt, om vi skulle følges, men øh, mit eget tempo, og lad os nu se, og det kunne da være, og når vi var kommet lidt derudaf. Fællestining bag kirkemuren, spredte forsøg på opvarmning og en evig tid, inden Karen i proviantvognen fik taget sig sammen til, at nu skulle vi afsted. Hjemme venter mor Klara med aftensmad, steg og kage, og er vi der ikke til fastlagt tid, kan vi rende og hoppe. Sportsidioti!

Og så afsted, hele flokken; udgangstempoet uvilkårligt højt, opildner hinanden, når man løber så mange sammen, men hvad pokker, så er man desto hurtigere hjemme! Hurtigt bliver klumpen til en farvestrålende perlekæde, og man finder ind i rækken på pace efter hinanden.

I begyndelsen lige i hælene på den store Ole uden parapy. Han ved ikke, jeg er der, hæ, hæ. Jernhenrik ligger lige i baghjulet. Jeg kan høre ham puste mig i øret.

1 km. Prøver at finde min rytme, men det går lige stærkt nok, det her, og alligevel ikke stærkt nok til Jernhenrik. Han spæner udenom og lægger sig på siden af Ole. Det går hurtigt, men alligevel er der nok ikke mere end en lille halv snes stykker bagude. Perlekæden trækkes lang, og nogle af perlerne skifter efterhånden plads, hvordan det så kan gå til.

3 km. Hundrede meter foran Ole løber Annettes flotte røde bukser, og det er jeg sikker på, han ikke vil affinde sig med. Pokker stå i det. Så vil han øge tempoet og hullet mellem os blive større. Det ser vanvittigt ud, som han gynger fremad i badmintonsko, på ydersiden, så knysterne næsten strejfer asfalten. Søren ligger der osse i langlemmet friløberstil.

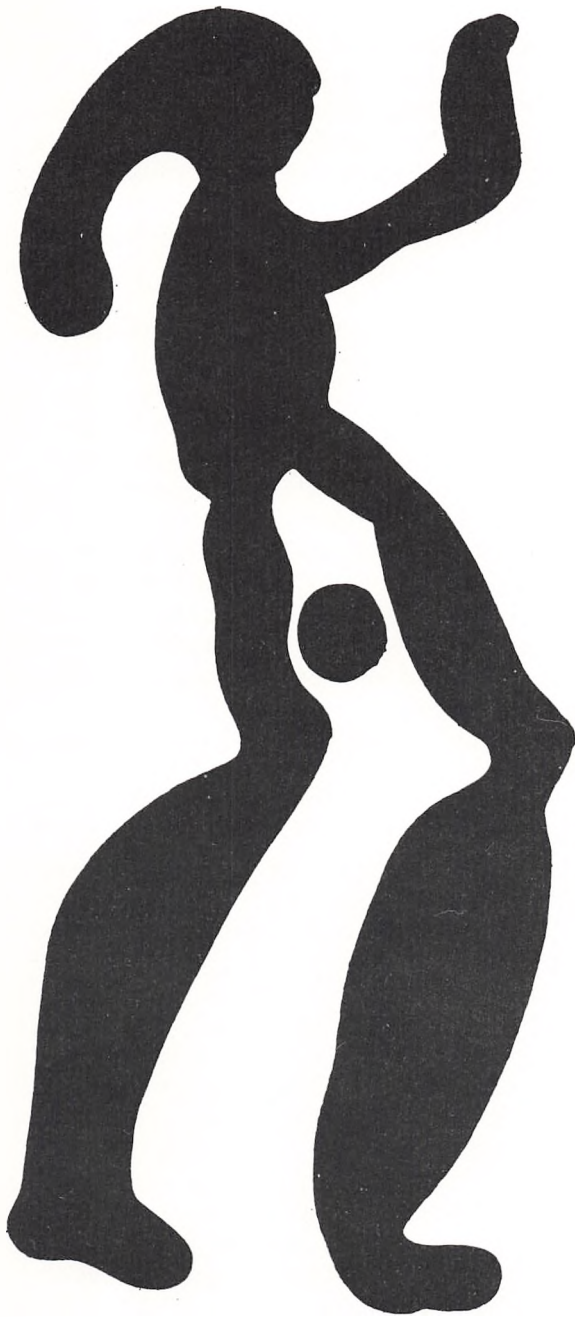
Lille jeg er bare mig, og jeg er ingen Søren.

6 km. Solen er brudt igennem, og det er alt for varmt lige nu. Lummert. Bagfra kommer Torben og Kenneth

stampende. De følges og har fundet en rytme. Hvorfor ikke lige skifte gear og gå med? Nåhr nej forresten. Bedst at lade være. Mit tempo er dalet faretruende. Palle kommer luntende. Han lyder som om han har det fint. Skulle bare have valgt samme udgangstempo som ham. Lisbeth friluftsliv har osse masser af kræfter, men det er tydeligt, at hun heller ikke kan lide varmen. Alligevel har hun i dag lettere ved at mobilisere sin sejhed, end jeg. Skulle ellers kunne følge hende, men hvis jeg ikke ét eller andet sted kan hente en viljestyrke af de lidt specielle, er jeg bange for, at mit tempo slår over i gangart.

8 km. Den første stigning. I VIRKELIGHEDEN ikke noget at snakke om. Men i dag! Årh hold op. Opdager pludselig, at man er begyndt at gå. Kan ikke engang bilde sig ind, at det er rent undtagelsesvist. EN GANG GÆNGER, ALTID GÆNGER. Og mens jeg skal opleve nye eventyr på fodrejsen, er Morten Hare, som vandt sidste år, vel allerede ved at være hjemme.

9 km. Eiley holder dampen oppe. Tempoet er behersket, men det er stadig løb. Hun har problemer med fødderne, kan man se, men trods hun er besværet prøver hun at live mig op, da hun passerer. Jeg har fået hvilt lidt og går efter hende. Går udenom, men i stå på næste bakke. Eiley går udenom, og jeg sætter mig et mål: Hun må ikke tabes af syne, koste hvad det vil. Det går i grunden godt et stykke tid, for dampen går af hende på bakkene. Den er helt gal med fødderne, kan man osse se. Selv befinder jeg mig i et åndssvagt tempo mellem at gå og løbe: Jeg kan ikke gå så hurtigt, som jeg gør, og så er jeg nødt til at løbe, hvilket jeg ikke har kræfter til, og så er jeg nødt til at gå. I VIRKELIGHEDEN ER DET FORFÆRDELIGT DET HER, men jeg er emigreret et eller andet sted hen, hvor det mærkelig nok ikke generer mig det fjerneste, og den fornemmelse holder resten af løbet. Vejen er ikke længere, end jeg kan have den inden i hovedet, detalje for detalje. Jeg kan se gennem landskabet, og trods manglen på kræfter er der ikke langt. Normalt deler jeg distancen op i etaper, MEN DENNE ER SÅ KORT, AT DET ER OVERFLØDIGT. Vi løber lidt igen, i den særlige stil, der må betegnes som HUMPELØBSGANG. Henrik og hele familien i den brune Citroën kommer op på siden af mig. Han rækker

en mikrofon ud af vinduet og vil gerne have en kommentar til løbet, (den får du nu, Henrik), og jeg fortæller ham, venligt og i skånsomme vendinger naturligvis, hvad han kan gøre med sin forpulede mikrofon.

13 km. Eva kommer luntende op på siden af mig. Hun er træt men synes i god form. Hun er på nippet til at slå over i gang. Jeg hvæser ad hende, at hun lige kan prøve på at lade sig forlede af mig. Hun har en aftale i Gerlev. To uforsørgede børn og tre hundrede gæster, som hun ikke kan lade i stikken. Det er hende, de venter på allesammen, ikke mig. **JEG ER EN UNDTAGELSE.** Jeg har **RET** til at gå, for jeg er træt, mine kræfter er sluppet op, men humøret er højt, og jeg skal nok få bugtet mig hjem i takt med vejen.

14 km. Jeg når frem til første depot, hvor jeg får at vide, at saftevandet er sluppet op. Det får blot humøret til at stige en tand ekstra. Hvorfor ikke! Jeg havde alligevel tænkt mig at vælge postevand. Det er også bedre at hælde i håret og ned ad ryggen.

Mens jeg står og udveksler et par sarkastiske bemærkninger med Karen, som er depotbestyrer, kommer Niels mosende i en løbestil, han i hvert fald ikke har lært på Gerlev. Det er flot, Niels, rart at se, at gamle elever osse er med, og ikke så dårligt, at de hidtil har ligget bag mig. Ellers er det vist kun tøser, der er agterude. Nå, hej Niels, jeg må videre, vi ses i Gerlev. Bar lyv og selvovervurdering på grund af en lille pause. Allerede på næste stigning moser Niels forbi: Kom så Jørn, nå, jeg må videre.

Kort efter indtræder dagens højdepunkt. Vivi har lagt for hårdt ud, og nu er hun gået helt i stå. Jeg ranker ryggen, løfter knæene vandret og går forbi i overlegen, ubesværet stil. **JEG HAR OVERHALET E'N AF DE ANDRE!** – Hun når lige at se mig forsvinde ud af syne i flot demoraliserende stil, så slår jeg atter over i **HUMPELØBSGANG.** Det er en anstrengende, men ret effektiv stil, jeg selv har udviklet, men som jeg har set andre i dag osse har taget til sig. Selv når man er udmattet, ligger gennemsnitshastigheden helt oppe omkring 6,2 km i timen, hvilket er mindst 0,2 km hurtigere end ordinær gang, og man må her tage i betragtning, at det jo er **HVERT ENESTE AF DE CA. 20.000 SKRIDT, DER**

TÆLLER! Til gengæld er stilen ligeså vanskelig og anstrengende som almindelig løb. Der er bare det ved det, at ALMINDELIG LØB af én eller anden grund IKKE KAN LADE SIG GØRE lige for tiden.

16 km. Næste depot. OM JEG VIL MED OP AT KØRE? FANDEME NEJ!!! Nu er her saftvand, mængder af saftvand. Himlen er blå, verden er ny og uprøvet. Hvad har vi så at klage over? Niels har endnu ikke forladt depotet. han er tydeligvis af samme formening. Jeg snupper lige et krus saftvand mere. Singot, Jeppe. Så løber jeg glad videre.

17 km. Av, hvor jeg har ondt i maven. MAVEKNEBER ET PRÆCIST UDTRYK. En eller anden kniber mig hårdt med tommel- og pegefinger i min saftvands-slaskende vom. VIST ER JEG VÅGEN! – Men paradisis er det ikke. Flakkebjerg. HER KAN INGEN VÆRE BEKENDT AT GÅ! Altså frisk til sagen. Jeg møder en gammel kone med krum næse og stok; hun er så venlig at oplyse mig om, at der er et saftvandsdepot få hundrede meter fremme. Godt hun ikke skal samme vej. Depotvognen er åbenbart kørt hjem men har efterladt et lille lager. Jeg er lidt sent ude i år. Mon det næste bliver et pandekagehus? Godt det er længe lyst.

– Tak, ikke mere saftvand til mig, jeg har fået, hvad jeg kan tåle. Videre i humpeløbsgang op ad den lange, lange bakke mod Skørpinge. Nu går det langsomt. Gitte kommer ét eller andet sted fra, og vi slår følge: »Bare rolig, Gitte, vi skal nok komme hjem. Ingen grund til panik«. Det går stadig den rigtige vej. Vi løber lidt igen, og Gitte løber fra mig. Maveknebet har stadig ikke fortaget sig. I Skørpinge er hun nogle få hundrede meter foran mig. Til gengæld begynder jeg at få det helt fint, og jeg planlægger så småt at indhente hende, løbe forbi og hele vejen hjem i ét stræk.

Desværre har al den gang gjort mig iskold. Sved og salt klæber overalt på kroppen, og musklerne er stive. De holder heller ikke til det. Efter fem hundrede meter bliver der vrøvl med læggen, som jeg før har haft en fibersprængning i. En væmmelig stikken, der advarer mig om, at der snart løber en maske i de indvendige nylonstrømper, hvis jeg ikke gør noget. Men det bliver helt overflødigt at gribe ind. KROPPEN GØR DET SELV –

gennem en effektiv krampe i venstre læg. Jeg må hen og presse imod på en stolpe i vejkanten, og så er jeg ellers nødt til at gå op ad den lange bakke til Gerlev by. Ærgerligt! For en gangs skyld syntes jeg, der var kræfter et eller andet sted, men benet vil ikke. Krampen lurer og signalerer absolut forstening, hver gang marchtempoet tenderer til løb.

Nå, skidt, vi nyder det gode vejr, lærkerne, udsigten og en gevaldig ansamling af kulsorte skyer, der lover en ordentlig regnskylle.

Men jeg når hjem inden. Løber hele vejen fra kirken ned til skolen. Overhaler på vejen en fodgænger. En ældre mand på vej til bussen. Skolens børn hepper på mig det sidste stykke, og jeg hvæser noget efter dem, det er godt, deres forældre ikke hører. Så er jeg hjemme. Man er så småt ved at afslutte arrangementet og flytte resten indendørs af hensyn til den truende regn, men der bliver alligevel plads til sidste runde i fin stil, gården rundt til kys, klap og medalje. Og jeg har ærligt fortjent det hele, for er jeg ikke den, der kom først, har jeg været tæt på en anden rekord: DEN, DER HAR LØBET LÆNGST I TID, og det er også en præstation. Jeg har løbet dobbelt så længe som vinderen.

Til festen om aftenen danser jeg ikke så meget, og jeg går ret tidligt i seng.

Det tidlige forår

Løber jeg med til næste år, er jeg bedre forberedt, for I VIRKELIGHEDEN begyndte det engang i det tidlige forår, da lyset kom tilbage. Ligesom dyr og planter om foråret mere retter sig efter lyset end vejret, er det med mennesker. Når solen har nået en vis højde og kraft, kommer bold, hinkesten og sjippetov frem. Så kan børnene ikke længere vente, og deres stemmer høres på en ny måde i det stærke middagslys og det blanke aftenlys. Også de voksne får uro på sig og begynder at løbe. Lægger store planer om at gøre det hver dag og komme i fin form. Når man i den klare, kølige morgen eller sidst på eftermiddagen stikker af, kan man være sikker på at møde de andre på stier og veje. Det tætnes sig. Vi bliver flere og flere. Og flere og flere begynder at snakke om, at det kunne være et mål og en udfordring at bringe sig i

form til at gennemføre HARELØBET. Hos veteranerne er der allerede mere ambitiøse målsætninger på bedding: Bedre tid end sidste år. Foran rivalen og vennen, der var fem minutter hurtigere.

Vi løber dér langs forårets muld, under lærken og river kilometer efter kilometer ind under fodsålerne. Pruster og harker mod forårsluften, trækker vinteren ud af vore sind, træthed og tilfredshed ind i vore sanser og muskler.

Et ritual

Men hvorfor HARELØBET? Jo, i VIRKELIGHEDEN begynder det med, at vi taler om, at en rød murstensskole, bygget midt på en mark engang i 30'erne, men tæt på København, og engang så tæt, så tæt på Ollerup, må se at finde sine sjællandske rødder, skabe det konstruktive forhold til traditionen, som moderne mennesker i deres foragt for forskellen mellen dag og nat, lys og mørke, arbejde og leg, hverdag og fest har sat over styr. Vi taler

om at tid og rum er forrykket i den epoke, vi lever i, og vi taler om savnet af STRUKTUR, skabt af overindividuelle instanser, vi kan respektere. Det gode ritual strukturerer, og STRUKTURER HOLDER DÆMONERNE I AVE. Det gode ritual gennemspiller myter, der bringer orientering i forhold til de moralske verdenshjørner. Hareløbsritualet er HEROISK, for hvad det gælder om, er, at sætte sig et mål på grænsen af sin ydeevne. At holde ud. Og at gennemføre. DET ER ET LØB, SOM HANDLER OM DEM, DER IKKE GIVER OP!

Haremyten

Men i VIRKELIGHEDEN begyndte det, da en vittig person filosoferede over, hvorfor den basunblæsende hare, der akkompagnerer de dansende på kalkmaleriet i Ørslev kirke, ikke var kommet med, dengang skolen tog DANSEFRISEN som passende vartegn for sin virksomhed. HVORFOR MÅTTE HAREN IKKE KOMME

MED TIL GERLEV? HVAD VAR DET FOR EN KOLLEKTIV INTUITION, DER IKKE HAVDE ACCEPTERET DET, DEN SYMBOLISEREDE, OG SOM DERFOR UBEVIDST HAVDE CENSURERET DEN BORT? HVAD VAR DET, MAN VIDSTE OG TOLEREREDE I SINE KIRKER I MIDDELALDEREN, SOM VI IKKE VILLE VIDE AF?

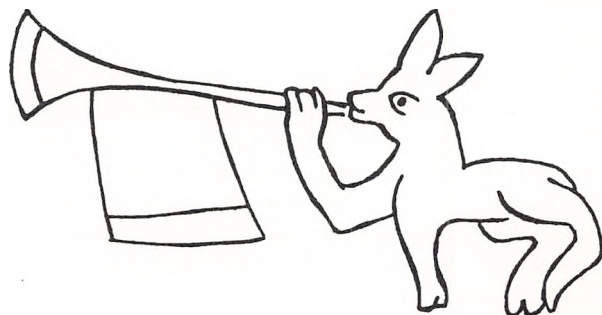
WHAT'S UP, DOC! Haren er hurtig og drilsk, det ved vi. Den narrer den listige ræv. Den er fræk og selvhævdede. Men selv om ræven eller jægeren altid taber, står dens hovmod alligevel for fald. BOGS BONNIE, som trods navnet I VIRKELIGHEDEN er en hare, må en gruelig masse igennem, og vi andre lærer en gruelig masse, netop af, at BOGS BONNIE ikke gør det. Vi lærer også ukuelighed. Skønt det hver gang er på et hængende hår, Bogs slipper fra jægeren Elmer, som han på underlig vis er forbundet med, er han utrættelig. Med selvsikkert vovemod og tilsyneladende med livet som indsats parat til at gøre sin pligt: At blive sin forfølgers plageånd og drive ham til vanviddets grænse. Der er dømoni i deres samhørighed, for Bogs bruger ufine metoder, hvis eneste moralske begrundelse kan hentes i, at Elmer stræber ham efter livet.

Bogs er en sjovert, der repræsenterer en lystig, fantasifuld frihedskamp, som i sin totale foragt for Elmer og den død, han repræsenterer, overskrider vor vante moral i en sådan grad, at vi må kalde ham stupid. Men gang på gang vinder Bogs livet ved at sætte det på spil mod den indskrænkede jæger, der ikke betragter spillet som en leg, men blot ønsker kød på bordet. Ikke underligt, at det provokerer os, for er det ikke ofte blot det, også vi vil? PÅSKEHAREN, der lægger æg, er også underlig. Hvordan kan en hare pludselig få patent på ægget, som jo er et frugtbarheds- og universalitetssymbol, når vi allesammen ved, at harer ikke lægger æg? Hvad bilder den sig ind? Har Faust ikke stræbt og stræbt og solgt sin sjæl undervejs? Har naturens muntre søn, Aladdin, ikke drevet det så vidt i sin ubesindige lykkejagt, at han må tvinges til moral og borgerlig besindelse, før han konfronteres med verdensægget? Og så løber denne påskehare rundt og kender hele hemmeligheden i forvejen! JAMEN DET ER DA UMORALSK!

Og umoralsk er den, haren. Enhver er bekendt med dens totale promiskuitet, dens umættelige avledygtighed og dens enorme yngledygtighed. EXCUSE ME SAM. Men ikke nok med at den har allieret sig med liv, død, evighed, opstandelse, frugtbarhed og mangfoldighed, lidelighed og amoral. Også med den onde selv. Hvis den svangre ikke slutter pagt med den side af haren, som repræsenterer livskrafterne. Hvis hun i stedet slår den ihjel eller fortærer den, hævner den sig ved at sætte sit mærke i barnets ansigt.

At de liderlige harer fester og danser, ved vi. Se dem blot en forårsdag på de nysåede marker! Og hvad sker der så ikke, når mørket falder på?! På dansefrisen ser vi haren med sin basun blæse tonen an for de dansende. Menneskene kan have deres takt og tone, men NÅR DET RIGTIG GÅR LØS, MÅ DE FØLGE DEN DÆMONISKE HARE. Så er det en dans på knivens æg, som når haren udfordrer sin jæger. Men skønt basunens tone er en påmindelse om døden, spilles der op til så frivol og lystig en dans, at den hæver sig over skiftende tiders bornerte moral og ikke blot peger på naturens frugtbarhed og mangfoldighed, men også på dens genopstandelse og evighed. Så provokerende peger haren på en livssammenhæng så vidtspændt, at den må forekomme os dømmisk. Ikke underligt, at vi har tøvet med at byde den til Gerlev, så sandt som gængs idrætsmoral i sin spejderasketiske puritanisme må blive lige så hjælpeløst til grin som gamle Elmer æggehoved.

Men nu skal den med, hvad enten den vil eller ej. Nu skal den hentes med magt, og vi bruger harens våben. Vi løber den hjem, FOR DEN SOM HAR EN HAREFOD, EJER LYKKEN!

Mennesket og kroppen

Annette Leleur

Vores verden befinder sig i en brydningstid. Og den kulturform, som gennem de seneste århundreder er blevet den fremherskende, nemlig den vestlige industriekultur, er menneskeligt og organisatorisk på vej ud i en krise, som synes at skulle blive meget afgørende.

Menneskenes reaktioner i denne situation er forskelligartede. Nogen søger tilbage til tidligere tiders værdisæt og søger mønstre og forbilleder at organisere livet efter her. I den forbindelse har man set en stor interesse for etniske mindretals og stammefolks livssyn og kosmologier. Ander klynger sig til håbet om, at naturvidenskaben kan videreføre rækken af triumfer og at et lille kontingent begavede videnskabsmænd i sidste ende vil vise sig at kunne løse problemerne for os. Man tror med andre ord, at det er muligt at finde svarene indenfor det eksisterende verdensbillede.

Nogen foregøbler sig, at der slet ikke er noget problem af særligt omfang og mener, at der jo altid er nogen, som skal beklage sig og male fanden på væggen i mangel på bedre beskæftigelse. Og atter andre mener, at så mange som muligt, der deltager i organiseret politisk arbejde og lader sig grundigt skole i denne eller hin politiske ideologi, er vejen frem – en vej, der imidlertid ikke tager sig særlig lovende ud, fordi så få har lyst til at gå den.

Og så er der endelig kropfolket i alle dets mange afkyngninger. Det er dem og baggrunden for deres virke, vi skal beskæftige os med her.

Et af de slagord, som har vundet kraftigt indpas i de senere års debat om menneske, krop, helbred og kropskultur lyder:

Du *har* ikke en krop – du *er* din krop!

Dette slagord og filosofien bag det er blevet ledetråden i en række nybrudstendenser på mange forskellige områder i samfundslivet.

Ser vi på det område, vi kunne kalde kropskulturen som sådan, er det forbavsende nok her, ideen om mennesket som en helhed af krop og psyke har vist mindst gennemslagskraft. Det gælder i hvert fald, hvis vi regner den traditionelle sport som eksponent for det officielle kropskulturbegreb. Eliteidrætten opererer tværtimod ud fra en menneskeforståelse, der gør kroppen til et redskab, som kan manipuleres med diverse kunstgreb til at yde stadig mere usandsynlige præstationer – tydeligvis på bekostning af det ideal af harmoni og balance, som ligger i devisen om en sund sjæl i et sundt legeme, der oprindeligt blev brugt til at legitimere sportskulturen.

Ser vi på sportens folkelige modstykke, motionsidrætten, ser billedet en lille smule bedre ud, men ikke meget. Selv om en del motionerer af lyst, og der således bliver tale om en aktivitet, der udtrykker et psykisk overskud, er der en ligeså markant tendens til, at man løber for livet – løber af angst for hjerte- og karsygdommene, løber fra depressioner. Man kunne for nylig i en af landets aviser læse om en motionist, der havde løbet tyve kilometer hver dag i en årrække, og som blev fundet død ved vejsiden. Han var faldet som offer for forkalkning af hjertekransåren – en af de farer, han netop havde søgt at undgå ved at løbe.

Et andet område, hvor tesen om kroppens og psykens enhed derimod sætter sig markant igennem, er hele den alternative sundhedssektor, der er under udvikling som svar på den etablerede sundhedssektors svigtende evne til at løse befolkningens helbredsproblemer. Blandt de forskellige behandlingstilbud, der spænder over alt lige fra helbredelse ved hjælp af åndelige kræfter, bøn og meditation over brug af en lang række naturmedicinske præparater i forskellige tilberedninger til diverse massage- og kropsovelsessystemer, finder man næppe noget,

der ikke er baseret på tesen om kroppens og psykens enhed.

Det er ikke forbavsende i og med de alternative behandlingsmetoder netop definerer sig i opposition til den traditionelle lægevidenskabs apparatfejlmodel. Mens mange læger i dag stadig i ramme alvor kan sætte spørgsmålstegn ved, i hvilket omfang patienten skal indvies i diagnosen og forstå behandlingsforløbet ud fra den opfattelse, at der ikke er grund til at skabe unødigt bekymring over noget, han eller hun alligevel ikke har forstand på, er forudsætningen for at den alternative behandling skal lykkes netop, at man kan mobilisere patientens egne ressourcer – blandt andet gennem at øge vedkommendes indsigt i og forståelse for sygdommen og de livsbetingelser, der har været med til at skabe den.

Et særligt afsnit af den alternative behandlingssektor, der kan vise sig at få nok så omfattende kulturelle og politiske følger, er den del, der beskæftiger sig med ernæringens betydning for sundheden. Den alternative ernæringsforskning, der i en årrække har fundet sted i USA inden for rammerne af den disciplin, der hedder klinisk økologi, peger i stadig stigende grad på sammenhængen mellem det, vi spiser, og hvordan vi har det – fysisk såvel som psykisk. Man har her konstateret tydelige sammenhæng mellem en lang række lidelser, der bliver stadig mere udbredte i den civiliserede verden, og de metoder, man benytter i dyrkningen, forarbejdningen og opbevaringen af det moderne menneskes kost.

Hvis den viden om samspillet mellem dyrkningsmetoder, fødens forarbejdning og kropskemien, som den kliniske økologi taler for, viser sig at holde stik – hvad meget tyder på, den gør – vil vi inden for en overskuelig fremtid blive tvunget til at gennemføre ikke alene en total landbrugsreform, men også en fuldstændig omvurdering af økonomien i fødevarerfremstilling og -distribution. Der er ikke megen fornuft i at føre oplysningskampagner, hvor man lærer befolkningen at spise sundt og tage et ansvar for den egne helbredstilstand, hvis man fremdeles af såkaldte økonomiske årsager tillader fremstillingen af fødemidler, der ikke opbygger kroppens naturlige forsvarssystemer.

I rækken af alternative tendenser på kropsområdet er

det i øvrigt nok spørgsmålet om kostens betydning, der har den største bevågenhed blandt folk. Interessen for ernæringsterapier, vegetarisme og økologisk/biodynamisk avlet mad er overordentlig stor. Det er kulturelt set tankevækkende, eftersom indgreb i spisevanerne betyder et indgreb i nogle af vores mest rodfæstede kulturbetingede vaner. Mennesker, der er parate til at begynde at spise anderledes, er også parate til at begynde at tænke på en ny måde.

Det at lære at tænke på en ny måde synes en vigtig drivkraft indenfor et andet af kropsfolkets aktivitetsområder. Jeg tænker her på det store udbud af terapier eller udviklingsteknikker, der henvender sig til mennesker, som ikke er syge i den forstand, men som alligevel føler, at de kunne have det væsentlig bedre. Den stigende interesse for psykologi og dybdepsykologi, meditation og østlige kropsovelsessystemer samt de forskellige kropstherapisystemer, der er udsprunget af Wilhelm Reichs teorier, skal formentlig blandt andet sættes i forbindelse med det opbrud, der sker inden for familielivet i takt med ændringerne i kønsrollerne og i livsmønstret i det hele taget. Det er tilsyneladende blevet sværere end nogensinde før for mennesker at leve sammen – vi har i Danmark i dag flere husstande med enlige forsørgere end egentlige familiehusholdninger. Efter flere mislykkede forsøg på at skabe en tilfredsstillende samlivssituation kommer en del mennesker tilsyneladende til den konklusion, at en bedre strategi end den at prøve på at lave partneren om måske er at begynde at ændre på sig selv. Man søger veje til at udvikle sig, veje, der blandt andet fører gennem ændringer i den måde kroppen fungerer på ud fra en betragtning om, at krop og psyke er en helhed.

For en del mennesker fører betrædelsen af denne udviklingsvej før eller senere ind på det religiøse spørgsmål. Ikke alene fordi man finder mange af de mennesker, der tilbyder professionel hjælp i udviklingsarbejdet inden for en af de mange ny-religiøse grupperinger, men også fordi det at indtage et åndeligt standpunkt over for livet synes at være en uomgængelig nødvendighed i løsningen af det moderne menneskets eksistentielle krise.

Det er sjældent den traditionelle folkekirkekristen-

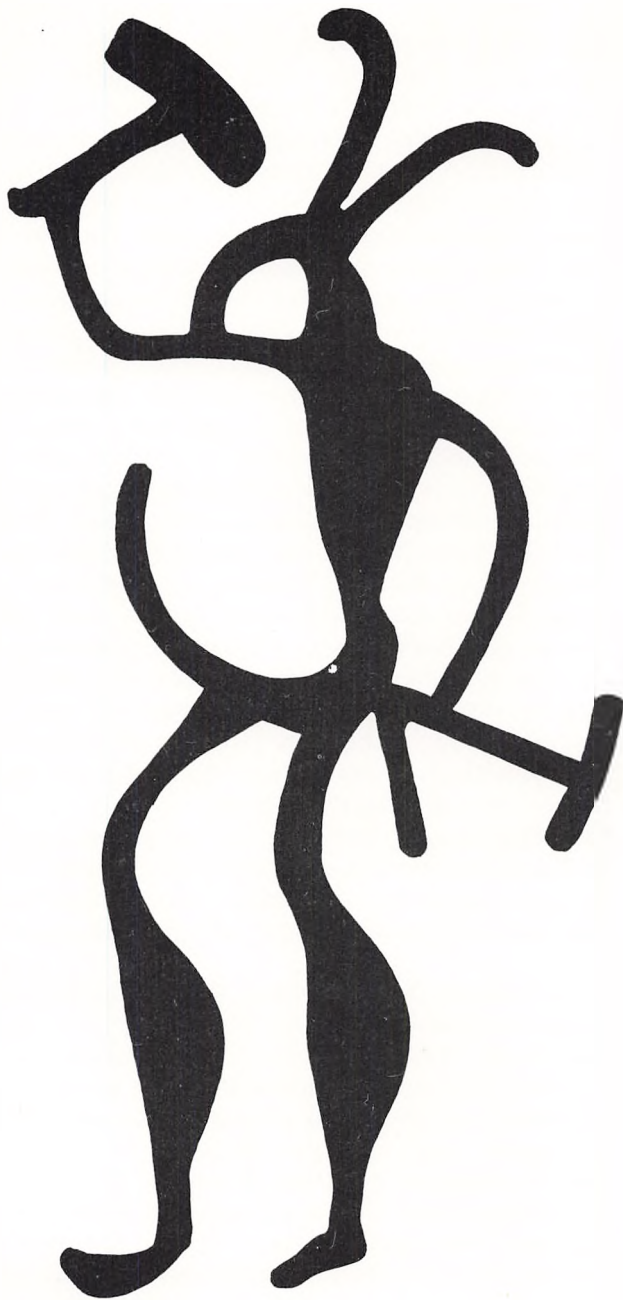
dom, som bliver svaret på denne søgen efter en sammenhængende livsanskuelse – blandt andet måske fordi dens liturgi er så fuldstændig ukropslig. Af alle religiøse systemer synes den luthersk-reformerte kirke at være den mest ulegemelig. Katolikker kan slå korsets tegn og bede en rosenkrans, i Islam involverer de daglige bønner en række kropsbøjninger mod Mekka, og går man til hinduismen, buddhismen og taoismen finder man, at der gennem forskellige kropsovelses- og meditationssystemer i høj grad er taget vare på behovet for at integrere det kropslige med det himmelske. Mange moderne kropstereapeuter, også dem, der ikke findes i rækken af de nyreligiøse bevægelers tilhængere, er gennem deres arbejde kommet til den overbevisning, at sygdom og andre personlige problemer ikke altid lader sig forklare inden for rammerne af vores gængse tilværelsesopfattelse og at en udvidelse af forståelsesgrundlaget er nødvendig. Derfor finder man også et stigende antal mennesker, som alvorligt begynder at overveje reinkarnationslæren som en naturlig og fornuftig forklaring på forhold, som ellers ville være både urimelige og uforståelige. Hvis kroppen og dens sygdom eller sundhed, skønhed eller grimhed er udtryk for tilstande på et højere sjæleligt plan, hvad kan så mennesket bruge denne viden til, hvis det som kirken hævder kun har ét eneste jordeliv og derefter går ind til den evige salighed eller det modsatte?

Fællestemaet, der forbinder de mange områder af kropsfolkets interessefelt, er dette at vi *er* kroppen. Dens reaktioner, symptoner, udseende, velbefindende eller mangel på samme udsiger noget væsentligt om os og vores liv.

Hvori adskiller denne holdning sig fra den, der hidtil har været fremherskende?

Det gør den på flere felter.

Selvom hovedparten af danskere ikke er særlig aktive kirkegængere og den folkekirkelige tradition ikke lever i befolkningen mere, har synet på kroppen dog været præget af en dualistisk tankegang, som har sin rod i kirkenes fordømmelse af kroppens behov. Helt frem til midten af dette århundrede havde vi en seksualmoral, der gjorde nøgenhed dristig og lystfølelse pinlig, og selv i dag oplver man i visse kredse, at det at arbejde systematisk

og bevidst med det kropslige betragtes som noget lavere, en uværdig beskæftigelse for voksne, seriøse mennesker. Skældsordene er i dag navlekikkeri og narcissisme, hvor de for 25-30 år siden nærmest blev repræsenteret ved ord som lummer eller usund. Selv i dag efter den seksuelle frigørelse, ø-lejrene og den almindelige accept af topløst kvindeskøn på badestrandene, er det at gå nær på det kropslige en pinlig affære.

De megede udprægede skamgrænser, vi gennem kulturudviklingens løb har fået rejst omkring kroppen, gør, at vi ikke evner at bruge den som det erkendelsesredskab, den er. Når man får hovedpine, ondt i knæet eller maven eller et hvilket som helst symptom, er standardreaktionen hos de fleste den enten at tage en smertestillende tablet eller gå til lægen. Hos lægen præsenterer vi problemet næsten på samme måde, som vi hos en mekaniker ville præsentere problemer med bilens bremses eller kobling. Vi forventer, at nogen kan reparere os og levere os tilbage i brugbar stand hurtigst muligt.

Den reaktion, kropsfolket ser som idealet, ville være at spørge sig selv: Hvorfor får jeg ondt netop her netop nu? Dette spørgsmål danner optakten til en tænkepause, hvor man prøver at finde ud af, hvad det er, kroppen vil fortælle en. Man får anledning til at analysere sin arbejds-, sin familie- eller sin livssituation – og finder måske ud af, at ens egentlige behov slet ikke var en codymagnyl men forandring på et eller andet punkt.

I det dualistiske syn på kroppen gælder det om at pacificere den mest muligt, så vi kan koncentrere os om vores opgaver her i livet. Man hvem er dette ukropslige vi? Og hvem har defineret livsopgaven for os, når vi ikke selv har fornemmet den – blandt andet gennem kroppens reaktioner?

Tiden synes at være kommet, hvor holdningen til kroppen som repræsentant for det lavere, det dyriske, det der må overvindes til fordel for menneskets højere stræben, må vige for kravet om respekt for kroppen som den størrelse, der tillader den menneskelige helhed at komme til udtryk på tilværelsens materielle plan.

Den falske myte om det evige liv

Ole Vøgg Veje

I de seneste årtier er der foregået en global teknisk og videnskabelig udvikling uden sidestykke. Aldrig tidligere i den menneskelige historie er der blevet ændret så hurtigt ved menneskets muligheder og aldrig tidligere har disse ændringer fået så stor en global udbredelse og konsekvens som nu. Disse tekniske forandringer har især fundet sted indenfor to hovedområder. Det ene er udviklingen indenfor elektronikken på hele mikrodatamatområdet, det andet indenfor det biologisk-medicinske område.

Disse forandringer er sket og sker stadig i en tro på »fremskridtet« og »fornuften«, som det er foregået i de seneste sidste par århundreder indenfor det, vi kalder det vestlige civilisation; og i vor samfund anses det generelt for et positivt udviklingstræk, at mennesket får større teknisk viden og vinder yderligere indsigt i hemmeligheden bag livets opståen og udvikling. Der bliver dog alligevel stadig oftere stillet spørgsmålstejn ved det gode i denne videnskabens ekspansion. Atombombens udvikling med dens fare for total udslettelse af alt menneskeliv på jorden fik mange til at indse farerne ved den tekniske udvikling, uden dertil knyttede overvejelser over menneskets muligheder på samfundsplan. Viden om, at mange af de forskere, der var med til den første atombombesprængning, frygtede, at dette forsøg indebar en risiko for en kædereaktion med uanede konsekvenser for hele kloden og alligevel gik med til forsøget, får det til at gyse i én. Der har ligeledes ofte været udtrykt angst i mange kredse over udviklingen indenfor mikrodatamatområdet. Jeg tror dog, at på dette område, der er af rent teknisk karakter, er det muligt for menneskeheden at styre disse maskiner til fælles bedste; og selv om dette ikke er helt problemløst, er det dog svært at se, hvorledes maskinerne i deres nuværende form kan udgøre den store fare.

Det farlige ved udviklingen af mikroprocessorene ligger i en kombination af denne teknik med de opdagelser, der foregår indenfor de medicinsk-biologiske områder. Siden det i halvtredserne blev opdaget af den menneskelige arvemasse var tilknyttet stoffet DNA, er forskningen skredet frem i et stadigt hurtigere tempo, så vi i dag står ved tærskelen til en helt ny ære indenfor sygdomsbekæmpelsen og med helt nye muligheder for manipulationer af det menneskelige arvegods. Jeg tænker her på teknikker som indsættelse af kunstige organer i legemet som hjerte, nyrer, lever m.v., manipulationer af generne i den menneskelige celle, kloning (skabelse af et vilkårligt antal ens individer ved cellemanipulationer) og kombinationer af disse teknikker. De fleste mennesker kan ikke andet end opfatte denne udvikling som meget positiv, fordi den foregår på et område som alle har forståelse for: Sygdomsbekæmpelse. Bekæmpelsen af død og lidelse er noget, vi alle kan samles om, og ve den, der ikke er enig heri. Tænk blot på, hvor svært det er for politikerne at styre økonomien på hospitalområderne, fordi det er et særdeles ømtåleligt område at foreslå nedskæringer på, og tænk på, hvor selvfølgeligt vi mennesker vil gøre alt for at hjælpe, når en af vore nærmeste oplever sygdom og faren for død. Hele menneskets kulturelle udvikling kan jo faktisk forstås som et forsøg på at lære og forstå, og i de senere århundreder at overvinde det, vi ikke har kunnet klare: Døden. I langt den største periode af menneskets historie har det været religionerne, der har været menneskets værn mod døden, men i de sidste par århundreder har det været videnskaben, der har stået forrest i forsøget på at nå frem til at kunne kontrollere døden og skabe det attråede »evige liv«.

Det evige liv er ligeledes målet for de fleste lægevidenskabelige forskere, og faren ved deres forskning er ikke

kun, at de ved et uheld kommer til at skabe en livstruende mikrobe, men at de virkelig skulle nå frem til at beherske livet. Tænk hvilke uhyrligheder vi vil komme ud for, hvis alle mennesker bliver i stand til at leve videre! Skal der så fødes flere børn? Kan man så evt. få lov til at dø? Hvem skal bestemme disse ting?

En tilværelse på denne baggrund forekommer totalt absurd. Selve betingelsen for liv er det uforudsigelige og en beherskelse af døden vil fratage livet sin kraft. Liv og død kan ikke eksistere uden hinanden og det må betyde, at fjerner vi døden, ødelægger vi livet.

En del forskere vil måske så hævde, at skabelse af det »evige liv« er en utopi, og at det derfor ikke er relevant at forudsætte sådanne konsekvenser. Det er forhåbentligt rigtigt, men så viser ovenstående, at den medicinske forskning arbejder ud fra en forkert utopi, og at denne snarest må ændres.

Verdens ledende fysikere blev allerede i 30'erne klar over, at livet alene ikke kan forstås ud fra videnskabelige forklaringsmodeller, og jeg mener, at vore dages forskere på de biologiske områder hurtigst muligt bør komme til samme erkendelse, og i hvert fald ligger der en stor samfundsopgave i at føre lovgivningen a' jour, så vi alle, og ikke kun nogle enkelte forskere, får en chance for at være med til at styre udviklingen.

Opgaven er selvfølgelig meget vanskelig, for hvor ligger skellet mellem sygdomsbekæmpelse, som er en almindelig medmenneskelig forpligtelse, og så det at krænke livets grænser? Vi må tage fat på problemet, for at overlade det til nogle få forskere virker mere skræmmende end det var, da nogle få hundrede mennesker tog chancen og satte en kerneeksplosion i gang.

Det vil nok for de fleste mennesker være en uoverskuelig opgave at skulle gøre noget ved dette problem, da det jo, som så mange af vore store problemer i dag, er af global karakter og skal løses internationalt. Man må som menneske tro, at det kan nytte at rejse debat herom og af den vej vinde indflydelse på beslutningerne; men lige så vigtigt er det dog nok i denne forbindelse, at vi alle får bevidsthed om, at teknik og rationel tænkning ikke løser vores problemer. Filosofiske og religiøse overvejelser over menneskets livsmuligheder er mindst lige

så vigtige, og det enkelte menneske må, selv om det vil blive meget vanskeligt at afgrænse det, lære at leve med lidelse og død som væsentlige og uundværlige komponenter i en meningsfyldt tilværelse.

Pyramider og labyrinter

Nordiske og olympiske myter i idrætten

Henning Eichberg

»For at hundrede mennesker deltager i fysisk kultur, er det nødvendigt, at halvtreds deltager i sport; for at halvtreds deltager i sport, må tyve specialisere sig; for at tyve specialiserer sig, må fem kunne præstere forbløffende heltegerninger«. (Coubertin 1935, s. 7).

Med disse ord skitserede Pierre de Coubertin en central forestilling i olympismen. Denne konkretisering af det olympiske slogan »Hurtigere, højere, stærkere« antager form af en pyramide: Fra masse til elite, fra bredden til toppen, nedefra og opadstræbende.

Sportens pyramider

Coubertins beskrivelse er kun én blandt mange billeder, der tegner sporten som en pyramidestruktur. I sovjetisk sport bruger man dette billede på en særlig uskyldig og frejdig måde. I 1930'erne – under Stalin – blev der udviklet et nationalt fitness-program og et klassifikations-system, som tog sigte på at organisere henholdsvis indordne enhver individuel præstationsformåen trinvist i en alsovjetisk pyramide: fra massernes aktivitet (massovost) til toppræstationerne (masterstvo). Systemet GTO – »Beredt til arbejde og fædrelandsforsvar« – og den »Ensartede unionsklassifikation« gælder stadigvæk (Riordan 1980, s. 34). I DDR findes der et tilsvarende system i form af sportmærker, fra præstationsklasse III til mesterskabsklasse på konkurrenceplan og fra bronze til guld på såkaldt mangesidighedsplan (Schiele 1982, s. 734). Dertil kommer pyramider til klassifikation af dommere (Schiele 1982, s. 735) og af træningsskoler og uddannelsessystemer fra ungdomssportsskoler og op til sportsinternater (Riordan 1980, s. 43).

Billederne stemmer godt overens med et syn på idræt, på mennesket og på samfundet, der kommer til udtryk i den sovjetiske videnskab »antropomaximologi«: Alle

kræfter af politisk, naturvidenskabelig og socialvidenskabelig art burde rettes mod at forøge menneskets præstationsformåen på sportens grundlag, efter anvisning af en elite bestående af ingeniører og socialteknologer. Sportens pyramide bliver dermed til en model for samfundets pyramide (Kuznecov 1982, Eichberg 1983a).

Den slags science-fiction-agtige systemer og idealbilleder bærer klart præg af specifikke bevidsthedsformer inden for den russiske historie: russisk-ortodoks messianisme, der er forvandlet til en progressiv teknologi- og videnskabstro. Men som sådan er de hierarkisk-præstationsorienterede billeder langt fra specifikke for den sovjetiske verdensdel. I vesten forstår man sporten på tilsvarende måde som et pyramidesystem (Franke 1983, s. 21). Det samme gælder skolesystemet. I Vesttyskland har man delvist prøvet at forsyne skoletyperne med mindre hierarkiske udtryk (praktische Oberschule, technische Oberschule, wissenschaftliche Oberschule), men det er ikke lykkedes. Man taler stadigvæk om Volks-, Mittel- og Oberschule. (»Folket« er det »dumme« flertal).

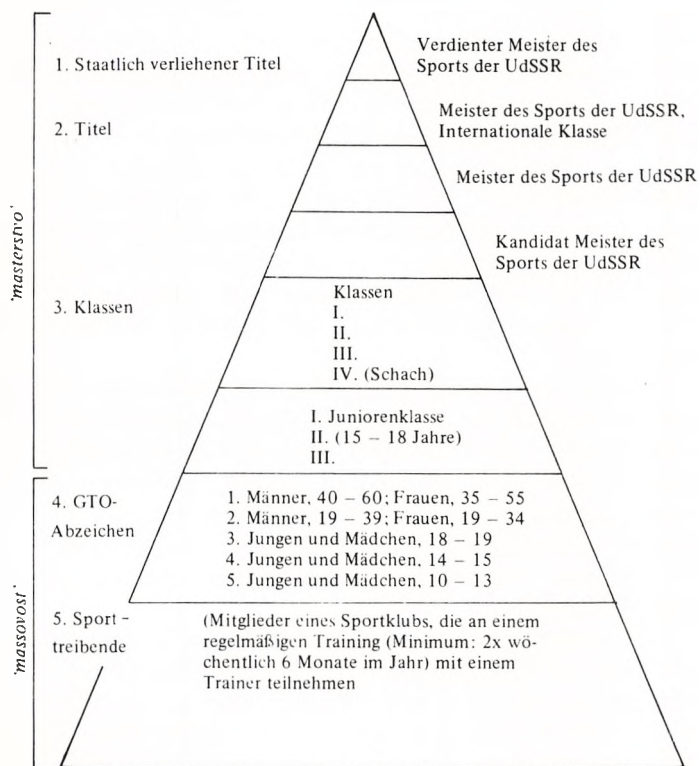
Sådanne pyramidebilleder opfattes normalt som relativt uproblematisk og som selvfølgelig beskrivelser af virkeligheden. De forudsætter imidlertid en reduktion af kompleksitet, som slet ikke er naturlig: De kræver, at man 1. egaliserer eller homogeniserer præstationer eller tilsvarende positioner på veldefinerende trin, og at man 2. indordner disse efter en universel skala eller klassifikationsmålestok.

Dette fører i grunden til uløselige spørgsmål. Hvordan kan man sammenligne og finde et »objektivt« fælles beregningsgrundlag for præstationer, som ét menneske yder i f.eks. boksning, et andet i f.eks. kapløb, et tredje i f.eks. sportsdans og et fjerde i f.eks. skak? Alle målings-

systemer i c-g-s (centimeter, gram, sekunder) og point kan ikke bidrage til at svare på spørgsmålet, om A spiller objektivt bedre fodbold end B springer højt og C fægter.

Alligevel er den samfundsmæssige proces de sidste ca. 200 år præget af forsøg på at finde frem til universelle klassifikations- og hierarkiseringsmønstre. Man udviklede medaljeranglister på sportens plan, karakterer på skoleplan og bruttonationalproduktet på økonomiplan. *En orden, en pyramide, en spids.* Dette er altså ikke kun sportens stræben, men »præstationens værdimonisme« (Kluth 1977), der præger samfundene i øst og vest.

Klassifikationssystem und Sporttitel

Hierakier, der hvælver over samfundslivet

Sportens pyramider følger altså ikke en »selvfølgelig« logik, men er udtryk for en specifik samfundsmæssig konfiguration. Dette mønster kan belyses med at se på nogle flere pyramidemodeller, især på områderne: stat, militær, økonomi og teknologi.

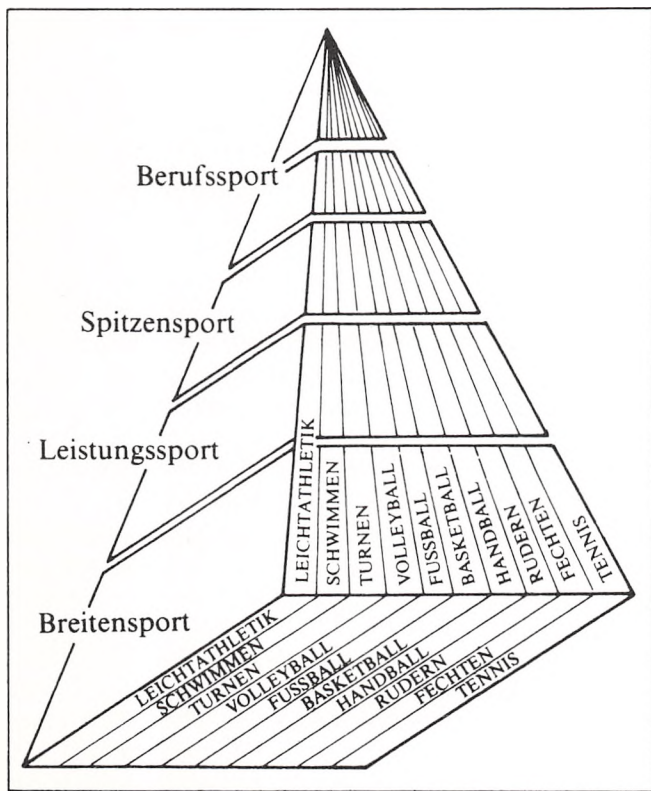
Statslige strukturer i det 19. og 20. århundrede er ofte blevet beskrevet som pyramider med toprepræsentanter, en formidende administration på forskellige nationale, regionale og lokale niveauer og folket som basis (eller objekt). Særligt de fascistiske systemer som den tyske nazi-stat med dens »førerprincip« præsenterede sig selv som pyramidal (Grube 1982, s. 37 og 65). Nyere kritisk strukturhistorie har vist, at denne selvopfattelse i høj grad var en fiktion, der stod i kontrast til et socialt »polykрати«, hvor forskellige nazi-organisationer (SA, SS, parti, militær, Deutsche Arbeitsfront) rivaliserede indbyrdes og bekæmpede hinanden, delvis på liv og død.

Den historiske forløber for de pyramidale stater før industriepoken var enevældens stat i det 17. og 18. århundrede. Byplanen for residencen Karlsruhe, opstillet af Markgraf von Baden-Durlach i 1715, anskueliggør, hvordan hierarkiet materialiserede sig. Fyrsten residerede på toppen af byens trekant, hoffet i nærheden, længe nede aristokraternes store bypaladser – og så ned til de mindre huse for folket og udenfor bønderne på landet.

Byplanen viser også, at enevældens pyramide-konfiguration var præget af et perspektivisk blik. Flere analyser har forbundet centralperspektivets blik i renæssancetiden med magtens nye, panoptiske blik (Lippe 1974; Foucault 1977; Lesemann 1982). I det 17. århundrede begyndte staten at udvide sine instrumenter – permanent armé, politi, civiladministration, der også hver for sig var pyramidalt organiserede. Vejen til den moderne overvågningsstat med elektronisk totalobservation og computeriseret dataopbevaring var indledt. Og udgangspunktet var ikke kun organisatorisk rationalisering end-sige nye sociale interesser (handelskapitalistisk borger-skab og administrationsaristokratiet), men også et nyt perspektiv, et nyt blik, et nyt verdensbillede, altså en

omorientering på sansernes og dermed på kroppens plan.

Karlsruhes byplan viser imidlertid også, at man må være forsigtig med at trække paralleller op til i dag. Pyramiden var dengang bare en del af en anden konfiguration, en cirkelstruktur, hvor hoffet afgrænsede sig over for resten af samfundet. Stat og samfund var netop ikke identiske og gennemstrukturerede, men modpoler. Dette kan man også sammenligne med kropskulturen: Det høviske samfund dansede menuet i cirkel-koreografier og var endnu langt fra vals, fra fremad-bevægelsesdans, fra væddeløb på tid og fra alle de tidsdynamiske vækst-elementer, der senere repræsenteres af sportens pyramider som pilespidser.

Nordiske kontrastbillede

Dansk selvforståelse har i de sidste 150 år taget afstand fra hierarkiske samfundsmodeller. Grundtvig digtede i 1820 en sang, som han foreslog som en dansk nationalsang, og som næsten direkte refererer til pyramidebilledet:

»Langt højere bjerge så vide på jord
man har, end hvor bjerg kun er bakke;
men gerne med slette og grønhøj i nord
vi dannemænd tage til takke;
vi er ikke skabte til højhed og blæst,
ved jorden at blive, det tjener os bedst«.

I det sidste vers fulgte en direkte social fortolkning:

»Langt mere af malmen så hvid og så rød
fik andre i bjerg og i bytte;
hos dansken dog findes det daglige brød
ej mindre i fattigmands hytte;
og da har i rigdom vi drevet det vidt,
når få har for meget, og færre for lidt«.

Dette kontrastbillede blev korpsliggjort i gymnastikken som en fælles bevægelse uden enkelte præstationers »højhed«. Denne lighedstanke fortolkes i Danmark som et resultat af det 19. århundredes demokratiske og sociale bevægelse, af bøndernes selvbevidsthed og kulturrevolution.

Det synes ikke at være forkert, men griber dog ikke langt nok tilbage i historien. Det viser en bemærkning af den engelske diplomat Robert Molesworth i bogen »An Account of Denmark as it was in 1692«:

»Som afslutning vil jeg bemærke, at jeg aldrig har kendt mage til land, hvor folkets sindelag i den grad er af ensartet kaliber og højde som her. Man møder ingen særlige evner eller kvalifikationer, ingen der udmærker sig ved ekstraordinære studier eller erhverv, inge entusiaster, rasende, tosser eller fantastere. Alle er nogenlunde ens. Hver især holder sig på middelmådighedens slagne vej, der her i landet hverken er den bedste eller den dårligste, uden at dreje til hverken højre eller

venstre. Men jeg vil dog tilføje den ene rosende bemærkning, at det jævne folk gennemgående kan læse og skrive« (Østergaard 1984, s. 90).

Dette billede, der senere blev forstået positivt, finder vi her beskrevet med en negativ accent. Dengang var det imidlertid ikke demokratiet, der dannede grundlag for lighed og for en ikke-pyramidal socialfigur. Tværtimod. Molesworth ville netop som tilhænger af den borgerlige revolution i England og som kritiker af absolutismen kritisere enevældens indflydelse på den danske national-karakter. Og Danmark var i det 17. århundrede én af de mest absolutistiske regerede lande i Europa.

Går man et tredje skridt tilbage, så møder man det gamle Nordens modstand imod kongemagtens etablering, især på Island. Det vil sige: Uafhængig af om man vurderer det som middelmådighed eller som demokratisk folkelighed, går der et modbillede til pyramiden gennem den danske hhv. nordiske historie, et billede af mennesker af samme højde eller af en mangfoldighed, der unddrager sig hierarkiske billeder.

Da dette åbenbart er uafhængigt af specifikke ideologier, kan man formode, at det også – ligesom pyramiden – har en mytologisk karakter, men med en anden struktur og en anden ikonologi. Hvilken?

Den franske præstrukturalist Georges Dumézil har ved sammenligning af indoeuropæiske myter fra Indien til den gamle Norden vist, hvor betydningsfuld den gamle gudestruktur i flertal har været. Dumézil (1969) beskrev den oldskandinaviske *polyteisme* som *trifunktionel*: med en magisk og suveræn virksomhed (Odin og Tyr), en krigerisk virksomhed (Tor) og en virksomhed for økonomisk kultur og frugtbarhed (Frej, Freja og Njord).

Dumézils trifunktionelle struktur er et brugbart instrument til at differentiere og beskrive en mytologi, der modsatte sig pyramidalt-monoteistiske mønstre. Den vil også kunne inspirere til at stille nye spørgsmål til kropskulturen: Var gammelnordisk kropskultur virkelig så ensidigt, som den ofte er fremstillet som: bundet til kampbetonede idrætter, der svarede til den anden (krigeriske) funktion? Eller kan man finde former for meditation og ekstase, der udviklede sig i sammenhæng med

den første (magiske) funktion? Og hvad med bøndernes fælles-dans og legekultur som del af den tredje (frugtbarhedens) funktion? (Eichberg 1982 og 1985).

Arkæologiske kilder kan støtte en sådan nyfortolkning. Blandt dem er det især *labyrinterne*, som vækker opmærksomhed (Kern 1982). Labyrintiske stensætninger har oprindeligt været dansepladser, som fandtes over hele Norden. »Jomfrudans« i labyrinten fortolkes som en frugtbarheds- og indvielsesrite. Var den måske en aktivitet med tilknytning til den tredje virksomhed i Dumézils triplet-model?

I hvert tilfælde er labyrinten et markant kontrastbillede til pyramiden. I labyrinten findes ingen endimensionalitet (oppe-nede), men derimod skiftende bevægelser til højre og til venstre, ind og ud, og med nogle overraskelser. Bevægelsesformen er ikke ensrettet og lineær, men svingende. Labyrinten viser også en orden, men den er ikke geometrisk-ensartet. Den er irregulær i regulariteten og kan konstrueres i mange mulige varianter. Labyrinten er ligesom pyramiden en kulturel form, d.v.s. ingen af de former findes i ren form i naturen; men labyrintens svingende former refererer til snegleformer og spiraler, som den ikke-menneskelige organiske natur har frembragt, og desuden til det indre øre, til hjernens vindinger og til kvindens skød. Labyrinten har et center, men ikke for at bestemme omverdenen og uden det pantoptiske blik. Det er kun få (eller bare én), der når toppen i pyramiden, men alle dansere når labyrintens midtpunkt. Pyramidens alternativer er op eller ned, vinder eller taber, hersker eller underordnet; labyrintens to myligheder er ind og ud, død og liv.

Kropskulturens trialektik: Myternes aktualitet

Har ikonologiske og mytologiske spørgsmål imidlertid ikke bare været tidsfordriv i arkaiske samfund? Hvori ligger deres aktualitet, det være sig nu labyrinter eller gudernes triplet-modeller?

Pyramiden som mønster for såvel sporten som for militærvæsen og statsstruktur har indledningsvist vist sig som en meget aktuel mytisk ikone. Hvis vi nu i dag oplever et opgør med sportens pyramidetanke, og hvis der dukker andre kontrasterende bevægelsesformer op

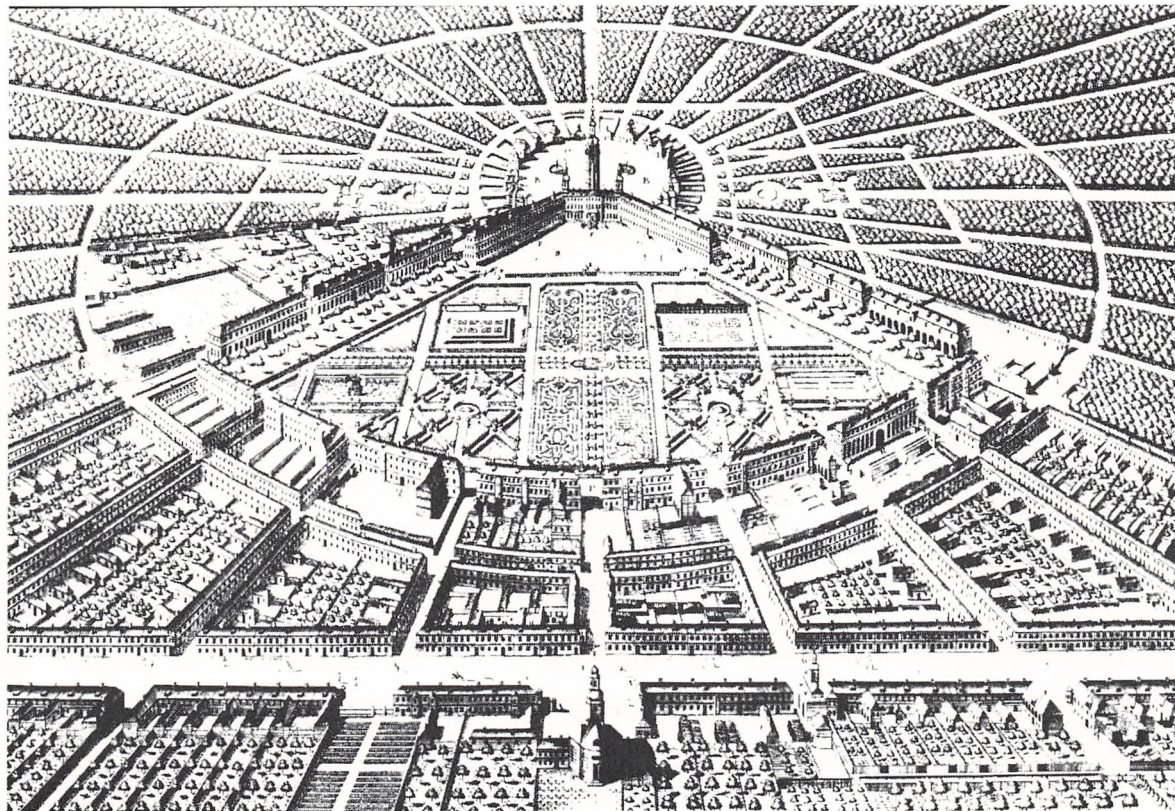
ved siden af, så kan dette ses i lyset af en faktisk ommytologisering.

I de sidste 10-15 år er der opstået tendenser til en mangfoldiggørelse af idrætten, efter at den har været præget af sportens *præstationsprincip*. I stedet for at stille resultatproduktionen i centrum (rekorder, centimetergram-sekunder, points, mesterskaber, turneringssejre og olympiske placeringer) er der efterhånden udviklet et mere pædagogisk og sundhedsorienteret syn på idrætten: For *hygiejnens* skyld og for at internalisere sociale værdier burde der dyrkes »sport for alle« uanset den enkeltes præstationsniveau. Men der er så småt også ved at vokse en tredje kategori for kropskultur frem – en kategori, som placerer sig udenfor de ældre diskussioner om

elitær præstationssport og socialintegrativ masseidræt: Nu taler man om *kropserfaring*, social sanselighed og folkelig idræt. De nye begreber er udtryk for noget, der kropslig-umiddelbart viser sig i de »nye bølger«:

- ekspressive aktiviteter som dans, gymnastik og musik, pantomime, drama
- meditativ kropskultur som afspænding, koncentration, yoga, tai chi
- gamle og nye lege
- natur- og friluftsliv
- karneval, latterkultur, gøgleri og akrobatik.

Tre eksempler kan illustrere, hvor betydningsfuldt

dette mangfoldighedssyn er for aktuelle vurderinger.

1) Hvordan *springer* vi i højden? Det »normale«, sportive mønster vil være at nå så langt op som muligt ved hjælp af kropsteknologier som Fosbury-flop: præstationsprincip og maximering. I kontrast hertil har den svenske gymnastik udviklet en anden form for højdespring, der ville forbinde anstrengelsen med en afbalanceret, smuk holdning uden usund spænding: kropshygiejne og æstetisk optimering. Men derudover har både børn og akrobater altid praktiseret nogle yderligere former for spring – for to personer. Den ene støtter den anden, og man inspirerer hinanden til mangfoldige varian-

ter fra bukspring til salto, rytmisk efter musik: kreativitet og latter.

2) Hvad med det artistiske i kropskulturen? Både sportens og pædagogikkens historie har været præget af en fælles afstandtagen fra det artistiske og det akrobatiske. Denne kritik havde også sin berettigelse og logik: Da det for sporten drejer sig om at nå de højest mulige resultater, ville det akrobatiske føre til overbebyrdning og selvlemlæstelse (og det er netop der, hvor topsporten delvis befinder sig allerede). Pædagogisk-hygiejniske idrætskoncepter vender sig derfor imod akrobatik og artistik – disse elementer regnes som en del af cirkus, mar-

Labyrint i Lejre (Foto Greta Eichberg).

kedsfester og andre useriøse miljøer. Men netop derfra dukker de op igen i vore dage: karnevallets gøgleri og akrobatik som latterkultur. Den højtidelige sport har nok overtaget meget fra det artistiske, men med en væsentlig undtagelse: latter. Akrobatik viser sig netop at være folkelig, idet den bibeholder sammenhængen med latterkulturen.

3) Og hvad med kampen? Kampens og konkurrencens centrale stilling i præstationssporten har ført til kritiske vurderinger. Er sportens kamp ikke beslægtet med krigen, således som det vises i den amerikanske film »Rollerball«? Spejler sportens kamp enten arkaiske aggressionsmønstre eller kapitalismens socialdarwinisme eller begge dele? Det er derfor, at en mere sundhedspædagogisk idrætspraksis har prøvet at udelukke kampen. Men nyere erfaringer leder til en korrektion af dette: Er kamp af krop imod krop ikke en vigtig facet af social sanselighed? Har vi ikke behov for kropserfaring netop gennem kampens kropskontakt? – Heller ikke kamp som tilskueridræt har tabt sin fascination, det være sig boksning eller fodbold. Især én form for kamp, der er en del af latterkulturen, er blevet bevaret, omend fortrængt ud i markedsfestens useriøse miljø: catching, catch as catch can, en folkelig variant af fribrydning med fantastiske iscenesættelser og dramatiseringer. Her ser man det grimme abemenneske kæmpe imod den smukke helt, den kvikke fyr imod den tunge kraftkarl – og publikum skriger med og ler og er en del af sceneriet.

Der er altså ikke kun én sport, som det suggereres af pyramidebilledet; der er heller ikke kun to former – elite og bredde – men i det mindste tre: kropskulturens trialektik (Eichberg 1983b). Der er sportens højdespring i centimeter, gymnastikkens smukke holdningsspring og to mænds kreative luftspring. Der er sportens artistik og pædagogikkens afvisning af de akrobatiske ved siden af det folkelige cirkus og karnevallets gøgleri. Der er sportens konkurrencekamp, den kampløse sundhedspædagogik og kampens sociale sanselighed og latterkultur.

Kan man i idrættens trialektik genkende nordens kontrastbilleder til hierarkiets underkastelse og ensartethed?

Tre gudinder: Pyramidens kønspolitik

Hvis Nordens mytologi altså kaster lys på idræt og kropskultur som et mangfoldigt (trefoldigt?) fænomen, så belyser den samtidigt en anden dimension, den køns-politiske.

Pyramiden er beslægtet med pilen, et udpræget mandligt eller patriarkalsk symbol. Det er også på dette niveau, at labyrinten repræsenterer en kontrast: Det er snarest et kvindeligt eller – som nogle siger – et matriarkalsk billede (Göttner-Abendroth 1982b, s. 52-55).

Monoteismens kritik kan også forstås som søgen efter kønspolitiske alternativer. Den ene gud har jo altid – i de historiske religioner – været en han-gud, en fadergud, en patriark. Toppen af pyramiden var han-konge. Nu opstår spørgsmålet, om ikke den indoeuropæiske polyteisme og dens trifunktionelle mønster i sin kerne har været af matriarkalsk oprindelse. Hvis man ser på en anden måde på Dumézils triplet-model, så bliver det til en gudinderstruktur.

Det krigeriske aspekt er nu repræsenteret af den lyse, astrale kvinde, der jager og kæmper: valkyrien i nordisk mytologi, Artemis/Diana og amazoner i græsk-romerske myter. Ved siden af hende findes erotikkens og frugtbarhedens gudinde, elskerinde og moder: Freja, Frigg, Nertus/Njord/Jord. Og et tredje aspekt er mørkt, dødens gudinde i underverdenen, heksen, men også den gamle kone, som helbreder og spår: Hel, eddaens Voluspa, nornerne (Göttner-Abendroth 1982a).

En sådan omorganisation af Dumézils mønster synes ikke at være mindre overbevisende, ja måske i sig selv meget mere logisk end den franske forskers originalmodel. Dette er igen ikke kun et spørgsmål om mytologiske billeder og litteratur, men om det konkrete liv, fordi den nye afstandtagen fra sportens enheds-ide, fra den olympiske pyramide-myte, også har kønspolitiske dimensioner. Mandens overrepræsentation i sporten har været mere end bare en tilfældig institutionel uligevægt, mere end et spørgsmål om repræsentation, som man bare kunne udligne ved at rekruttere og vælge flere kvinder og dermed bringe sporten i orden igen. Nej, den nyere kritik er ved at spørge efter de mandlig-patriarkalske træk i selve sportens bevægelses- og præ-

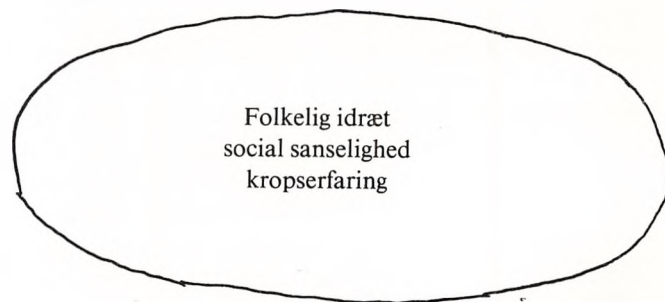
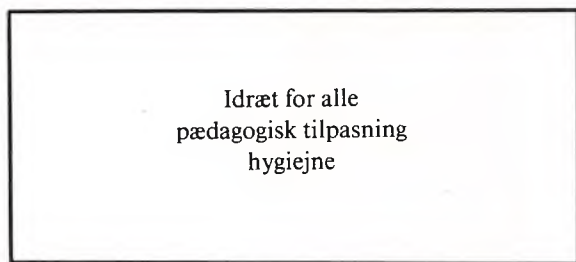
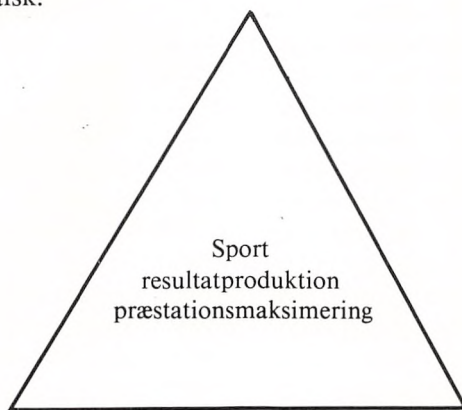
stationsmønstre. Det vil ikke være tilstrækkeligt bare at sætte en kvinde på pyramidens top, for det er selve pyramiden, som der sættes spørgsmålstegn ved.

Er der en anden, en kvindelig-»matriarkalsk« kropskultur på vej? (Göttner-Abendroth 1982b, Jensen 1984).

Hvad labyrinten og gudindernes trefoldighed end kan betyde for en fremtidig kropskultur, så er der i hvert tilfælde bevægelse på det mytologiske plan. Den industrielle gud og dens pyramidsystem bliver relativiseret, møder konkurrence (på andre betingelser), går i opløsning. Hierarkiets orden opleves pludseligt – i sporten og udenfor – som problematisk, som kolonisering og underkastelse, som endimensionel og patriarkalsk.

Afmytologiseringen har siden oplysningstiden været borgerskabets og derpå industrikulturens program. Programmet har spillet fallit. Det byggede selv på myter – »fremskridtets myter«, pyramidens orden, »lysets« mytologi. Den har udtrykt sig gennem ikoner, der ikke længere tages for givet af os i dag. Er en ny ommytologisering på vej?

Og hvis også de nye myter nu som dengang spejler nye kropsforhold – hvordan ser da de nye bevægelsesmønstre ud? Hvis vi går ind i labyrinten, får vi måske et svar.

Litteratur

COUBERTIN, PIERRE de: Det filosofiske grundlag for moderne olympisme. (1935). I: Centring – krop og sport 4 (1983) 6-11.

DUMÉZIL, GEORGES: De nordiske guder. København 1969.

EICHBERG, HENNING: »Intet nyt under solen«? Kamp og drab, yoga og shamanisme i gammel nordisk kropskultur. I: Gerlev Idrætshøjskoles årsskrift 1982, s. 28-35.

EICHBERG, HENNING: På vej mod menneskets højdepunkt? Sport, præstationshandlen, maksimeringslogik. I: Centring – krop og sport 4 (1983) 32-35 (a).

EICHBERG, HENNING: Kropskulturens trialektik. I: Centring – krop og sport 4 (1983) 129-139 (b).

EICHBERG, HENNING: Den levende vekselvirkning. Kropskulturens gammelnordiske historie og idrættens aktuelle forandring. I: Dansk Idrætshistorisk Forening Krop og Kultur. Årbog 1985, i foreberedelse.

FOUCAULT, MICHEL: Overvågning og straf. København 1977.

FRANKE, ELK: Sport und Freizeit. Reinke 1983.

GOTTNER-ABENDROTH, HEIDE: Die Göttin und ihr Heros. München 2. opl. 1982 (a).

GOTTNER-ABENDROTH, HEIDE: Die tanzende Göttin. München 1982. (b).

GRUBE, FRANK/GERHARD RICHTER: Alltag im Dritten Reich. Hamburg 1982.

JENSEN, LOTTE: Kvindebevidsthed – kropsbevidsthed. Gerlev 1984.

KERN, HERMANN: Labyrinth. München 1982.

KLUTH, HEINZ: Amtsgedanke und Pflichtethos in der Industriegesellschaft. I: Günter Hartfiel (udg.): Das Leistungsprinzip. Opladen 1977, s. 152-165.

KUZNECOV, VICTOR V.: Sport som eksperimental praksis. (Moskva 1973). I: Centring – krop og sport 3 (1982) 163-170.

LESEMANN, KLAUS: Sanieren und Herrschen. Gießen 1982.

LIPPE, RUDOLF ZUR: Naturbeherrschung am Menschen. Frankfurt/M, bd. 1-2, 1974.

RIORDAN, JAMES: Sportmacht sovjetunion. Bensheim 1980.

SCHIELE, HEINZ: Die neue Sportklassifizierung. I: Theorie und Praxis der Körperkultur, DDR 31, (1982) 732-737.

ØSTERGAARD, UFFE: Hvad er det »danske« ved Danmark? I: Den jyske historiker nr. 29/30 (1984) 85-137.

Kære Lone!

Klara Korsgaard

Først: Til lykke med sønnen. Af en eller anden grund kan jeg ikke lade være med at føle mig i hvert fald alderende, når gamle elever begynder at mangfoldiggøre sig. Gad vide, hvordan oplevelsen så vil være, når han engang kommer hened som elev? Er jeg så her? Hvor længe holder en rimelig højskolelærer i dagens Danmark, og holder man sig godt nok? Slige tanker passerer hårrødderne, når man som jeg for et par måneder siden rundede de første 10 år.

Er det her, du bliver til pensionsalderen?

Næste spørgsmål: Hvor ellers?

Næste: Hvorfor skulle man tage herfra? For at lave en ny højskole et andet sted? Eller være med på en allerede eksisterende? Hvorfor dog, når stedet her er grobund for, jeg havde nær sagt, enhver ny idé eller inspiration. Hvorfor skulle man ulejlige flyttefolk og malersvende, når man lige så godt kan prøve sine ideer af her – eller ikke bare lige så godt – når det bedste sted til at prøve dem af er her?

Da jeg for 10 år siden rullede ind i gården med mit beskedne flyttelæs for samme eftermiddag at blive indkaldt til lærermøde, fordi forstanderen havde sagt op, tænkte jeg: Gad vide hvor længe det her holder? Og hvad er det så ikke blevet til. Ja, det undervisningsmæssige må jeg vel lade andre om at bedømme, men privat rendte jeg jo også ind i mand og 4 børn, så lidt har jeg da fået ud af det.

Og det var mig sagde hunden – for nu at gå først. Der er andre, der runder samme milepæl i år: Steen blev ansat 1 måned efter mig, og så har Ove da ikke at forglemme bestredet forstanderposten i 10 år.

Man skal selvfølgelig ikke hænge sig i tal, langt min-

dre i år og slet ikke i jubilæer, men som ved alle runde anledninger er det her, man får luft for de tanker og følelser, man ville være flov ved at indrømme en ganske almindelig hverdag.

Det er nu meget sjovt at se tilbage på 1974. Jeg kan huske min første årgang, som jeg forhåbentlig skal gense nogle stykker af til deres jubilæumsfrokost i september. Hold da op! Efter det år lavede vi det hele om. Fra fag til spisesalsadfærd. Det blev forbudt at spise direkte fra bordet – man skulle bruge tallerken og kniv og gaffel!

Lærerne blev i samme anledning anbragt ved de enkelte borde. Vores tilbuds ABC-fag gik ind til fordel for et stramt skema med basishold, med tilhørende sociale forpligtelser – fællesmøder (Himlen være med dem!) og timer fra 8 - 18. Jo, jo, man kan sige at Bent Frø og de andre inspirerede lærergruppen i en sådan grad, at skolen knap lignede sig selv det næste år.

Siden er der sket endnu mere: Basisfeberen fortog sig for til sidst at blive raskmeldt. Fællesmøderne er en saga blot – undervisningen fik en på hovedet med den nye struktur for 3 år siden – dog ikke med det samme udgangspunkt som i 74 ved valgsupermarkedets endeligt.

Lærerne skulle dengang være en ligestillet blomst i tapetet, der blot var igangsætter, siden accepterede vi fænomenet som en, der har noget at give fra sig. Så må de kalde os nok så meget autoriteter, der skal være stil over det.

Det var de indre rammer – og de ydre? Ja, i 74 havde vi lige bygget varmecentralen, vi spinkede og sparede, og jeg kan tydeligt huske, hvordan en af mine første opgaver som lærer var at male elevkøkkenet på 1. sal gult og orange. Vi lugede kartofler efter medarbejdermøder-

ne og mødtes så over en bid natmad i de mange små ungarlehjem.

I dag kan vi knap komme frem på skolen for håndværkere, vi bygger som aldrig før. I de 10 år er det blevet til 3 elevhuse, 1 sæt garager (som vi så har pillet ned igen), 1 medarbejderhus med fire enheder og masser af idealer, ombygning af alle elevværelser, anlæggelse af Kroghedes gård, tilbygning til eksisterende medarbejderboliger, og så vores kære vindmølle.

Lige for tiden hedder projektet: Ny klasseværelsesfløj med underliggende kælder og overliggende lofterum + en ny lejlighed ovenpå den klods, der i sin tid er bygget på gymnastiksalen, nyt haltag og færdiggørelse af hovedreparation af murværket på hovedbygningen.

Vi luger ikke mere, men bruger istedet tiden på at finde ud af, hvordan vi bedst giver de unge »en på oplevelsen«. Ungkarlene har giftet sig og formeret sig, og det er nu vores unger, der flintrer ud og ind i de stadig større boliger. I 74 var der 0 børn på højskolen, i dag er her 21.

Køkkenet er ikke allemandseje mere men en arbejdsplads, vi kan dog stadig mødes i hyggeligt lag, hvor de næste ideer lægges på bordet. Hør bare: Nu skal vi til at lave et levende museum i stil med Forsøgscentret i Lejre. Vi skal ikke bygge lærhuse men gymnastikhuse. Gamle øvelsespladser, keglebaner og alskens glemte sager skal genoplives her for at vore elever og kursister og i videste perspektiv lejrskoler og skoleklasser skal kunne afprøve fortidens legeskultur. Det er et projekt, der sikkert er mere omfattende, end vi kan overskue nu, der skal sikkert ansættes et par stykker til at drive det??

Og så er der vores gymnastikhus altså anno – blir det 86? 87? eller deromkring. I alt fald skal de foreløbig flyvske tanker samles i et symposium for arkitekter og bevægelsesmennesker, der sammen skal udvikle tanker om, hvordan dagens/fremtidens legeskulturs hus skal se ud.

Selvfolgelig har der da også været dage og perioder, hvor det så knap så rosenrødt ud, hvor arbejdet med et godt jysk ord blev »træls«, når problemernes gentagelser virker som en forudbestemt lov, når man pludselig kan stå og betragte sig selv som underviser, når man beredvilligt skal sætte de »unge lærere« ind i årsagerne til, at

der aldrig er forlængerledninger på lærerværelset. Men der skal forbavsende lidt til at vende stemningen: En time – et hold, hvor det svinger – et lærermøde, hvor visionerne og dagligdagen hæver sig over smult vande, og jeg'et træder i baggrunden. Derfor må helhedsbilledet blive, som jeg har malet det, selvom jeg hvert år, når jeg skriver til dig, tænker: Hun må da tro vi er gale og selvglade.

Fra de 10 til det sidste år:

»Kamp må der til skal livet gro
ej kamp blot for dagligt brød
men kamp for frihed i liv og tro
thi evig stilstand er død!«

sang vi i vinter gang på gang, og det blev vel slagsangen i år, foranlediget af Kamp og Kulturs forkærlighed for kampelementet i enhver afskygning.

For 2 år siden skrev jeg til dig om »Vi der valgte regnen« som var det vinterholds sang. Den kom jeg til at holde meget af på grund af sidste vers, der hedder:

»Vi der vælger livet
går en dag på tværs af vejen
ender i et efterår
Vi får regnen, natten, landet
kastet ind mod vore hjerter mens vi går«

Jeg faldt for det med at vælge livet. Det er sådan en god tanke, at det ikke er noget selvfølgeligt men forudsætter et valg, dog jeg kan godt se, at den er lidt sværmerisk.

Anderledes er det med kampsangen. Her er det ikke kun et spørgsmål om at foretage et valg, men om en kamp, der skal til, før livet kan gro. Så det er på med vanten, kære venner, ud i livet og gøre noget ved det. Jorden er skøn endnu – tro på den, slås for den, for evig tilstand og la den stå til, fordi revolutionen alligevel ikke kom i dag – er død.

Det er nok et godt spark at få med sig hjem, specielt hvis kufferterne har et par ideer til, hvor det er, man kan kæmpe for noget.

En god vinter var det. For mig var der endnu engang en barselsorlov, der gjorde, at jeg kun var med på en grenskole, så oplevelsen af fællesskolen er second hand – misforstå mig nu ikke!

Efter at have prøvet vores nye struktur i 3 år, hvor alle hvert år er enige om grenskolens succes – er alle lige så enige om, at fællesskolen ikke kan undværes. Den er og skal være fælles fundament for vores senere opsplnitning. I år bliver den ændret en del – det vigtigste er nok at de resterende basisfunktioner bliver knyttet til instruktionsfagene, og de »gamle« basisfag glider ud til fordel for 3 faggrupper indenfor de historisk/samfundsfaglige, de poetisk/mytiske og endelig de musisk kreative fag. Alle elever skal vælge 1 emne fra hver gruppe.

Grenskolerne bare stryger afsted. Vi diskuterer stadig, om det er forkert, at vi som lærere sidder på de samme grene hvert år – skulle vi rotere for alsidighedens skyld? På den anden side har vi nu oparbejdet så stor viden indenfor den enkelte gren, at det drypper på andre områder.

F.eks. har Stig og Ole kastet sig ud i et nyt sommerkursus om Kampboldspil, og Axel er blevet rejsende i friluftliv. Han skraber en del penge ind fra Friluftsrådet og beslægtede områder, så han nu skal være overvejleder for vores allersæneste projekt: 2. årselever, 3 af slagsen foreløbig i friluftliv. Om de andre grene så følger med og vil lave overbygning vil tiden vise.

Bette rejser rundt i landet og giver kurser i det, hun igennem de 3 år har udviklet. Og det gør gymnasterne da i al beskedenhed også. Finn kunne det godt nok i forvejen og Annette fra sundhedspædagerne har det på samme måde.

Alt i alt giver grenskolen både udad og indad.

Afslutningen på grenskolen – vores Grenfestival er blevet en stor succes – næsten for stor, thi til den kommer mange gamle elever, og de suges (måske) fra elevmødet i efteråret. I alt fald har de seneste årgange svigtet elevmødet, og det er synd. For Grenfestivalen er godt nok festlig med woorkshops, boder, drama, hareløb og gymnastikopvisning og sommer og så en 3-400 mennesker, men den er jo i skolens regi alene, hvor elevmødet rummer generalforsamlingen – elevforeningens rodned,

og så da også mange andre gode ting: Den nye fredagaf-ten + lørdagformiddag, hvor en mindre skare dels har fælles oplæg, dels har aktiviteter. Begge dele skulle gerne føre de gamle elever ajour med, hvad der sker hernede. Så jeg synes faktisk, man skulle slutte op om elevmødet og så komme til Grenfestivalen, hvis man har ekstra lyst.

Sommerens kurser har været mange i år igen:

Højskolekursus for ældre (3 stk.)

Kampboldspil som kulturfaktor

Kursus 3 i gymnastik

3-ugers sommerhøjskole

Kursus i friluftsliv

Kursus 2 i gymnastik

Familiehøjskolekursus

Internationalt bevægelsesseminar

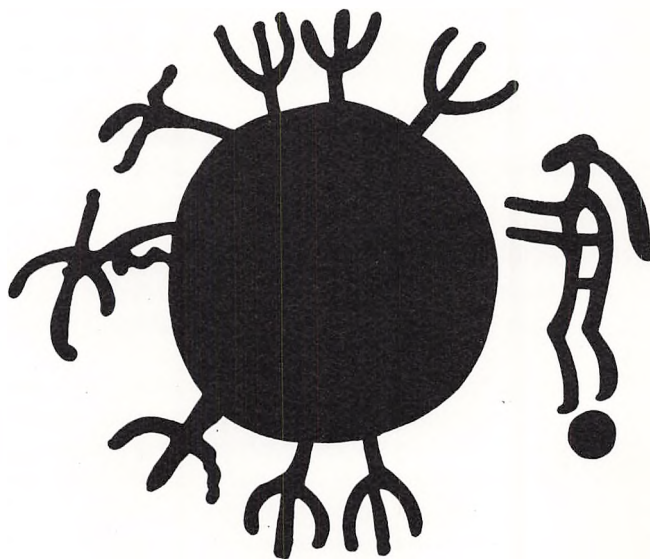
Ernæring og faste – krop og kultur

Kroppens musik – Musikkens krop

Det nye verdensbillede

Løberseminar

Drama- og gymnastikkursus

Specielt sommerhøjskolekurset skal fremhæves. Det var nyt, og skulle afløse vores gamle svømmekursus. Der kom 55, og det var vi glade for. Der er åbenbart mange der gerne lige vil have en forsmag på et højskoleophold, og 1 af dem er som følge heraf begyndt som elev på vinterskolen.

Ellers må vi sige, at vi ligesom andre højskoler har mærket en svigtende tilgang til de kurser, der er placeret udenfor skolernes sommerferie, hvilket har betydet, at vi måtte aflyse ikke mindre end 3 kurser i år og har humpet lidt med enkelte andre. Det er en skam, men må jo give stof til eftertanke. Selvom alle vore kurser (selvfølgelig) er interessante, så er det åbenbart ikke nok – der skal mere forretning ind også – kan det bære så og så mange deltagere? Hvis ikke, må vi i hvert tilfælde lægge nogle stykker sammen under et fælles emne. Annoncering og markedsføring af specielt nye kurser må også gøres bedre.

Markedet er vel ved at være mættet. Hvis det er den samme procentvise del af befolkningen, der tager på højskolekurser, er der jo ikke noget at sige til, at systemet pludselig en dag ikke rumme flere tilbud.

Alligevel har vi et nyt kursus på programmet næste år. Vores internationale bevægelsesseminar er et af vores største tilløbsstykker, og vi synes derfor, at vi nu vil tilbyde et nationalt gymnastikseminar også. Det ligger i sommerferien og har du lyst, så ring efter kursusprogrammet.

Selvom vi måske hænger lidt med næbet, så har vi nu alligevel haft ikke mindre end 900 sommerkursister i år. Mange af dem har været her igen og igen. De har en stor interesse for skolen, og spørger jævnligt, om hvordan de kan følge med i, hvad der sker hernede.

Vi har derfor lavet en støttekreds for sommerkursister og andre med interesse i skolen. De vil få tilsendt årsskriftet og Gerlevbladene samt vores sommerkursusplan og fortegnelse over Bavnebankes udgivelser.

Egentlig synes vi også, det ville være en god ide og rimeligt om denne støttekreds kunne blive re-

præsenteret i skolens øverste myndighed, vores repræsentantskab. De ville sikkert kunne bidrage med mange gode tanker i dette organ, og elevforeningen, der selv har 10 repræsentanter ud af 31, støttede os og gjorde meget for sammen med os at overbevise repræsentanterne om dette på et nylig afholdt møde. Men det lykkedes ikke.

Alt tyder på, at vi nu går ind i en meget musisk periode af skolens historie. Efter at Terkel og Else har fået stilling på en ungdomsskole i Jylland har vi ansat 2 nye lærere: Niels Borup, der er uddannet cand. mag. i dansk og musik + har været på drama skole i 4 år, og Helle Wagner, der er uddannet på musikkonservatoriet som musikpædagog. De skal dække drama og musik og vores store behov for musisk udfoldelse i tide og utide. De har allerede fået deres ildåb på et par pensionistkurser – og det tyder godt.

I de næste par dage skal vi snakke med ansøgere til vores nye forskerstilling på Idrætsforsk. Denne gang er det friluftsområdet, der skal have egen forsker.

Ja, så kom de nye elever i går aftes. Fuldt hus. For 11. gang står man der med fremstrakt hånd, forventninger der dog ikke kan måle sig med deres, rimelig forberedt (det kunne selvfølgelig som altid have været bedre), men endnu engang med en stærk tro på, at sådan skal det gøres.

I vores forberedelse her op til vinterskolen snakkede vi en del om modsætningernes betydning. Om at hvis alting blot jingede derudad, ville der ikke være noget ved det, der må engang imellem være en modpol, for at livet får perspektiv.

Skabte eleverne aldrig problemer, hvordan skulle man så være i stand til at nyde det, når de ikke gør?

»Var livet en dans på roser,
mon alt da var bedre end nu?
Hvis ej der var noget at kæmpe for,
hvad var da vel jæg og du?«

God jul Lone og mange hilsener fra Klara.

En lørdag i oktober

*Lisbeth Dahl Sørensen
Naja Andersen*

Vi har snakket sammen i timevis. Om elevtiden. Om vores kompetence som ledere før og efter opholdet. Om vi gymnastisk er blevet så gode, som vi havde forventet. Om den måde, vi har været sammen på, lærere og elever. Om vi er blevet be- eller afkræftet i vores forventninger til hinanden. Om vores gensidige fordomme, og om vi på trods af dem har følt, at vi alligevel kunne snakke sammen.

Vi er to piger med vidt forskellig baggrund, der blev ført sammen fra hver sin ende af landet. Det er bedst, at vi giver nogle oplysninger om os selv. Det kan måske senere forklare nogle af vores holdninger.

Lisbeth Jeg er en ægte vestjyde, nærmere betegnet Struerbo. Jeg har dyrket gymnastik i meget lang tid, altså den almindelige »folkelige« gymnastik. Desuden har jeg ledet gymnastik i Struer og omegn i fire år. Kompetencen til det kommer fra en instruktøruddannelse, som jeg har fået ved at gennemgå organisationernes kursus 1, 2 og 3.

I den tid, jeg enten har ledet- eller dyrket gymnastik, har jeg altid været tilknyttet en forening. Det er der, jeg føler mig mest på hjemmebane, og jeg håber og tror på værdien af foreningerne og foreningslivet, hvadenten det som i de eksisterende foreninger vil være knyttet til de store, gamle organisationer, eller der vil udvikle sig helt nye foreningstyper i græsrodssammenhæng.

Det kan være svært at forstå, at jeg har fået mod til at tage på højskole, for jeg er ikke blevet opdraget med højskoletraditioner eller højskoleånd i mit hjem. Min interesse for højskolen kommer af gymnastikken med den deraf følgende farten rundt til fællestræninger og kurser på idrætshøjskolerne. Desuden er min vennekreds gen-

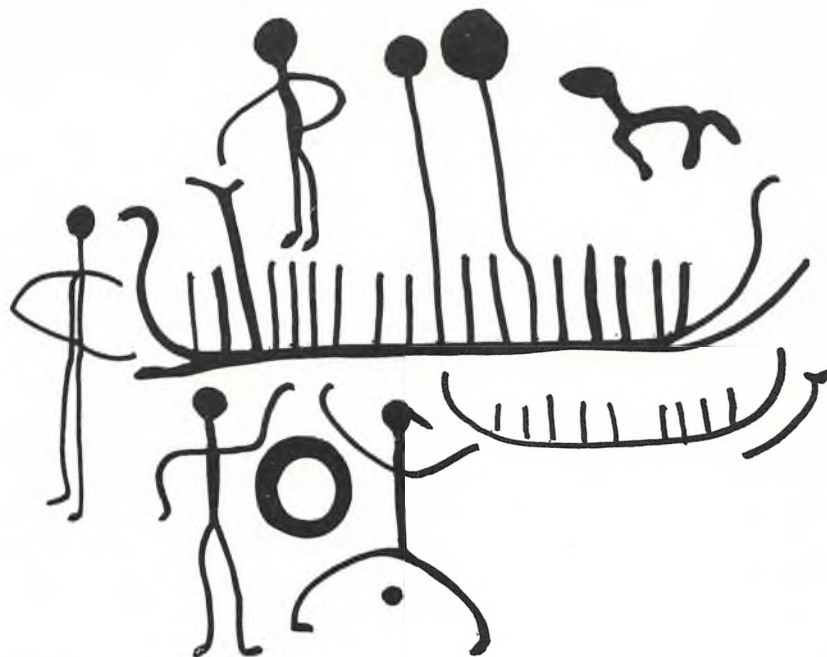
nem gymnastikken kommet til at bestå af gamle højskoleelever, som har opfordret mig til også at prøve, hvad et højskoleophold ville sige.

Jeg valgte Gerlev, fordi jeg kendte det fra kursus 3, og jeg syntes, det var nogle mægtig spændende ting, man arbejdede med: Alternative helbredelsesmetoder, den vegetariske kost, en ny og anden form for gymnastik, en realistisk elevpolitik, hvor jeg mest tænker på boformen, d.v.s. blandede køn på gangene.

Desuden følte jeg, at Gerlev ville bevidstgøre mig om min holdning til både skole – idræt – samfund og meget mere. Dette at skulle tage stilling, vidste jeg ville være en kæmpe udfordring for mig.

Naja Jeg blev sendt til gymnastik som ganske lille af mine forældre. Vi boede ret langt ude på landet i Nordjylland, og der skulle tages initiativer for at få sådan et lille pus som mig i kontakt med andre mennesker. Gymnastikken blev ret hurtigt en del af hverdagen i vinterhalvåret. Da jeg nåede den alder, hvor jeg begyndte at tage stilling til, hvad min tid skulle bruges til, strejfede tanken om at skippe gymnastikken mig end ikke. Senere flyttede vi til Holte, og jeg kom på en skole, hvor det var svært at få tid til noget som helst derudover. Det blev en kamp at få dem til at acceptere, at jeg havde et liv ved siden af. I gymnastikken. – Men jeg fortsatte, nu hos en træner, jeg selv havde valgt. Jeg fik mere og mere lyst til at dygtiggøre mig. Jeg følte større lykke ved gymnastikken end ved skolen og drømte om, at det kunne blive det dominerende i mit liv, samtidig med, at jeg trængte til større udfordringer rent gymnastikfagligt.

Det betød idrætshøjskole med mulighed for gymnastik for både kroppen og hovedet, hver dag. Jeg brød mig ab-

solut ikke om tanken om at skulle væk fra København og alle mine venner der, så Gerlev var selvsagt, dels fordi det var den idrætshøjskole, de mennesker, jeg kendte i gymnastikverdenen, havde- eller havde haft kontakt med, dels fordi det på grund af afstanden til København følte mere overskueligt at holde forholdet til mine venner derhjemme ved lige.

Forventninger

Lisbeth: Det første, der slog mig, var, hvor bred og uensartet en gruppe, vi var. Idrætshøjskolen er virkelig en skole for alle, og sådan skal det nok også være. Det har naturligvis også stor indflydelse på gymnastikholdenes sammensætning. Der eksisterer på fællesskolen ikke noget kriterium om, at man skal have dyrket gymnastik forud. Man kommer til Gerlev fordi man har lyst til at dyrke én eller anden form for idræt, og det er slet ikke sikkert, at man har nogen særlig idrætserfaring. Det betyder, at holdene bliver meget blandede, også gymnastikholdene.

Mange ved ikke, når de kommer, hvad en forening er. De forstår ikke formålet med en forening og kan derfor ikke se betydningen af at få en lederuddannelse. De kommer ikke til Gerlev af den grund, men af andre. Nogen ved ikke, hvad et rundsving er, nogen ved det lige netop. Nogen kan sætte to rundsving sammen, og andre kan en hel masse. Derfor er det nok vanskeligt at lave idrætsledere, hvis man blot ser på de fire første måneder, fællesskolen.

Som sagt havde jeg en instruktøruddannelse i forvejen. Den fik jeg repeteret på fællesskolen, hvilket nok kunne være tiltrængt. Desuden fik jeg på det hold prøvet at vejlede og undervise folk med en helt anden baggrund og helt andre motiver til at dyrke gymnastik, end dem, jeg tidligere havde kendt til.

Naja: På fællesskolen havde vi ikke mulighed for i så høj grad at samle os om ét emne – gymnastikken for mit vedkommende. Vi indgik i så mange forskellige grupper omkring mange forskellige emner. Ofte var der ikke nogen direkte relation mellem vores instruktionsfag og alle

disse områder, så set ud fra et gymnastisk synspunkt og ud fra mine faglige forventninger var det på mange måder forstyrrende og forvirrende at blive hvirvlet ind i så meget og ikke rigtig have tid til virkelig at komme i dybden med det, som var mit hovedformål med at komme på skolen.

Jeg har ikke tidligere prøvet at undervise i rytmisk gymnastik, og jeg ville også efter fællesskolen have følt mig usikker ved at stå med et hold alene. Først efter grenskolens gymnastik og musik følte jeg, at jeg havde den selvtillid og den rent gymnastiske kunnen, der skal til for at kaste sig ud i undervisningen. Dertil også en stor inspiration og stærk lyst til at komme ud og prøve at få det »fyret af«.

Lisbeth: Instruktørmæssigt har jeg også fået mere ud af gymnastik- og musikgrenen. Undervisningspraktikken var en kæmpe udfordring for mig, fordi kritikken var kvalificeret og ærlig. Jeg kunne ikke bare »lappe den af« men måtte være godt forberedt og kunne forsvare det, jeg lavede.

Jeg tror også, at de, der virkelig ønsker at blive ledere, også tager gymnastik på grenskolen. Her var vi tyve, som blev færdige med en god uddannelse og virkelig fik et spark til at komme ud og eksperimentere med en hel masse nyt, og det ikke kun af rent teknisk art. Blandt de tyve var der nogen, som aldrig havde drømt om at blive ledere, men de færdigheder, vi der fik, gjorde os bestemt egnede til at gå i gang på mange forskellige områder.

Således som gymnastikholdet på fællesskolen afspejler en generation unge med meget forskellige forudsætninger, må man derimod nok sige, at det især fungerer som en introduktion til den folkelige gymnastik, og at de udfordringer, man dér står overfor som øvet gymnast eller som »garvet« leder i langt højere grad går på det sociale. Det er et gevaldigt kultursammenstød, der finder sted, og det åbner en verden, jeg ihvert fald ikke havde haft på nært hold, hjemme i foreningen. Det gav mig nok et mere realistisk danmarksbillede, end det jeg havde. Det var både spændende, irriterende, provokerende, hårdt og sommetider dejligt.

Naja: Omvendt havde jeg nok aldrig gjort mig klart, at jeg i grunden var opvokset i en forening, og hvilke mu-

ligheder og udfordringer, der var i det. Men jeg blev selvfølgelig også mange gange frustreret over, hvor forskellige af indstilling vi var, og over hvor forskellige forudsætninger, vi havde. Man føler et behov for at de faglige krav skærpes i en grad, så vi ikke har alle vore forskelligheder at gå op i og skyde imellem. Man kan så håbe, at kravet om yderligere at »oppe sig« ikke medfører et større frafald, men at det at svede noget mere sammen i sig selv medfører en øget selvdisciplin og større ansvarsfølelse overfor sig selv og andre.

Fællesskab og forskelligheder

Lisbeth: Jeg synes selv, jeg har kendskab til en mængde forskellige danske miljøer, så jeg troede jeg vidste hvordan danskerne er, og hvordan samværet med dem skal tackles. Men jeg blev snydt, for det er noget helt andet at skulle leve dør om dør, spise, feste og arbejde sammen, end at høre om BZ'ere i fjernsynet eller læse om, hvad der foregår.

Men jeg må indrømme, at elevsammensætningen har givet mig en masse. Jeg tror, jeg har forstået, at hvadenten man er disker, flipper, punker, eller man som jeg plejer at hjælpe med serveringen ved konfirmationer hjemme i Struer, så er vi alle lige usikre indeni. Vi har de samme drømme om fred, retfærdighed, varme og lykke, selvom vi udtrykker os så forskelligt.

Naja: Jeg har gået på lilleskole i mange år, men jeg opdagede også, at det i grunden var et ret ensartet miljø, jeg kom fra. Jeg tror, jeg fandt ud af, at det om folk er elskelige, eller om de ikke er til at holde ud at omgås, ikke har noget at gøre med, hvor i landet, de kommer fra, eller hvilken gruppe, de tidligere har identificeret sig med.

Men kultursammenstødet er bestemt ikke gået stille af. Umiddelbart virker det nok som en stor skuffelse, at vi ikke alle havde samme forhold til undervisning, samme målsætninger og følte samme grad af ansvarlighed for helheden.

Her gav grenskolen et bedre udgangspunkt, for her var vi samlet om ét hovedemne og én fællesinteresse gymnastikken.

Lisbeth: Ja, jeg følte også, at vi på gymnastik- og

musikgrenen havde mere at snakke med hinanden om. Vi havde noget fælles. Basisholdet på fællesskolen kunne have været alletiders arbejdsgruppe, men folkeskole- og gymnasimentaliteten er svær at komme til livs. Folk er for afventende, og der mangler et udgangspunkt for dialog og diskussion, som alle kan enes om. En bestemt idrætsgren, en bestemt sag eller andet havde måske fået os til at føle, at der var større grund til at mødes og snakke sammen.

På den anden side. Da vi virkelig skulle stå sammen om en sag, som vi havde en fælles holdning til, smuldrede det hele. Folk ville hellere have timer end holde møde. De ville hellere hjem på week-end end stå sammen. Det var en stor skuffelse for mig, at vi ikke kunne klare den sag i enighed. Men selvfølgelig skal man ikke udelukke nogen fra at komme på højskole, hverken på grund af deres faglige eller deres miljømæssigt- sociale forudsætninger. Højskolen forudsætter, at vi kan være der alle sammen.

Naja: Jeg var meget imponeret over, at lærerne gik så meget op i- og brugte på mange kræfter på skolen. Men jeg følte, at noget af energien blev placeret forkert. Der blev lagt kæmpe kræfter i at få os aktiveret i konkrete sager. Det resulterede ofte i, at vi lænede os tilbage i stolen, lod det hele blive serveret, og følte vi havde lov at kritisere, når der var noget, som ikke lige passede os. Man skulle have lagt meget mere ud til os fra starten, for efterhånden var der ingen som respekterede, hvis én af os elever tog et initiativ, hvis der ikke samtidig var en masse læreropbakning bagved. Jeg havde forventet, at vi skulle lære at bruge hinandens udspil meget mere, end jeg oplevede.

Lisbeth: Åh, ja, jeg forstår dig godt, men jeg tror igen, at med den indstilling, mange kommer med, er det nødvendigt, at lærerne planlægger i mindste detalje, hvis det ikke skal blive kaos. Det andet bliver til hårde belastninger og skuffelser for dem, der tror på- og er modne nok til at gå ind i en skolestruktur med fuld medbestemmelse.

Men jeg havde ærligt talt ventet det samme som du.

Om moral og moraler

Niels Borup

I år fejres 300-året for Holbergs fødsel. For 300 år siden fødtes denne store dejlige digter ind i fornuftens, rationalismens, forstandens århundrede – og han blev en af sin tids førende fornuftsmennesker – en af positivismens foregangsmænd, både i sin videnskab og i sin digtning. Du må ikke, du må ikke – lyder det fra hans moraler; »husk« – lær af dette – Lev fornuftigt, thi ellers – og indirekte: Lad ikke følelserne løbe af med dig, for så bliver du rent til grin. Progressiv og kølig, satirisk, morsom og frygtindgydende. Den løftede pegefinger hos Holberg og hans samtlige pietister dikterer levereglerne og rammerne for livsudfoldelse, nogle rammer det må have været befriende at få lov til at sprænge, hvilket romantikkens panteistiske, følelsesladede værker vidner om.

Dagens Danmark er om muligt mere fornuftpræget, mere moraliserende, mere docerende, mere følelsesundertrykkende end rationalismens. Vi er blevet Gud-løse, krops-løse, farveløse hjernemennesker. Fornuftige, logiske, uspontane og moraliserende overfor alt og alle. »Det er sørme osse for dårligt, at-« – »Det burde forbydes-« – »Man bør kende-« – »Alle bør læse deres avis-« – »Man må følge med-« – »Det burde de sørme vide-« – »Man gør ikke-« – »Tænk før du taler-«.

Nej, væk med alle moralerne – brænd bogstaverne – klyng lærere, praktikanter, docenter op i nærmeste grønne træ så de kan lære at sanse lidt – snuse, mærke, se, høre, blive bange og sprælle lidt.

Men, er det ikke for sent? Kan vi tillade os at flygte, escapere fra en verden der med usvigelig sikkerhed styrer mod en afgrund biologisk, militært og psykisk? Skal vi bare lade udviklingen fortsætte – eller skal vi ved forenede kræfter stoppe den og om muligt med magt vende den? Bør vi ikke gøre alt hvad vi kan for at stoppe oprustningen, forureningen, kommercialiseringen og den maskinelle fremmedgørelse. Jo, selvfølgelig – og jeg går da også til fredsdemonstration på lørdag, men jo

mere vi organiserer modstanden, jo stærkere modstanden bliver, des mere truet føler vores onde modstandere sig – og jo stærkere *forsvar* behøver de mod os, d.v.s. mere oprustning, bedre PR, større sikkerhed (eller overvågning). Og vi selv – drukner i resolutioner, opslidende diskussioner om den rette taktik, – og ender selvfølgelig med selv at blive civilisationens små frontsoldater: Lidt »alternative« meninger, men vi kender proceduren i samfundets dagsorden, hopper gladeligt ind i de rammer samfunder siger passer til os – og moraliserer på livet løs overfor vores børn, elever, kammerater, fæller o.s.v. – Du må ikke –, Vi må lære at –, Kan du ikke forstå at –.

Nej, der må findes en tredje vej – sansernes vej med en moral der sætter mennesket fri livsudfoldelse højest, men uden at docere og indoktrinere, en vej der er tolerant og åben. Jeg vil med det samme omvende mig til »sansernes vej« – og vil med Shakespeare i hånden forcere den første vejspærring:

»Papir, papir, papir«.

Ja, jeg vil fluks holde op med det her ordgyderi, papir-nusseri, smide bunken med tidsskrifter og ørkesløse referater i papirkurven – og gå hen og snuse til min yndlingsblomst – tæske en vild rytme på trommerne, hulke en følsom sang under bruseren mens jeg uhemmet spjætter med arme og ben – og hovede – så vil jeg løbe kone og barn i møde – gi' dem et knus, og klappe dem i røven. Nej, jeg tror lige jeg tager tøj på først – for ikke at fryse, *ikke* for ikke at forarge. Og så vil jeg tage hjem – og bare æde og drikke og elske og skide på de åndssvage møder og spille og syng og danse og lege, men hvad med udviklingen? Hvis hverken jeg eller de andre kommer til fredsdemonstration, får vi så ikke hurtigere atomvåben – kan jeg tillade mig bare at nasse på de andres arbejde? Skal jeg ikke kæmpe for det jeg har kært? Hjælp – hjælp – hjælp – hjælp – hjælp – hjælp – hjælp

Hvem har en moral jeg kan bruge?

Om noder og unoder

Helle Wagner

Når man som ny musiklærer får den betroede opgave at delagtiggøre sine medmennesket i musikkens glæder og mysterier, bliver man ofte konfronteret med spørgsmålet: Skal de lære noder? Er det nu virkelig nødvendigt? Er det ikke blot et pedantisk tidsspilde, der stiller sig i vejen for en *virkelig*, individuel og spontan følelsesmæssig musikoplevelse? Dertil kedelig, overflødig og hæmmende for enhver form for kreativ musikalsk udfoldelse?

For at kunne besvare spørgsmålet, må jeg se tilbage på min egen entré i musikkens verden. Jeg havde den blandede fornøjelse at frekventere en klaverpædagog 1 gang ugentlig gennem hele min barndom; stædigt holdt til illden af et ubønhørligt forældrepar. »Min« spillefrøken var af den gamle skole: Knude i nakken, små runde briller, masser af nips i stuerne, og dertil et usvigeligt røntgenblik, som var i stand til at afsløre de syndefulde aktiviteter, jeg havde givet mig af med i ugens løb i stedet for at hengive mig til den foreskrevne øvning ved det hjemlige klaver. Jeg blev aldrig afkrævet en stillingtagen til, hvorvidt jeg ønskede at lære noder eller ej. At lære musikkens »sprog«; at tale og forstå det såvel som at læse det fra nodesiderne, var en naturlig og uadskillelig del af den musikalske tilegnelsesproces.

Langsomt begyndte strukturer at tegne sig i mit undrende barnesind, og min fascination var ubeskrivelig. Filosofiske, matematiske og fysiske love har deres egen logik og indre sammenhæng, og ligeledes det musikalske. Det gik med andre ord op for mig, at noder afdækker, forklarer og strukturerer og således er et redskab til øget oplevelse. Aldrig skal jeg glemme hvor lykkelig jeg blev, da det gik op for mig, at en C-dur treklang kan opbygges hvor som helst på klaveret, blot man har luret princip-

pet. Einstein kan ikke have været stoltere, da han endelig fik formuleret relativitetsteorien! Og så talte de jo til mig, de gamle komponister! At forestille sig, at Beethoven, Mozart og alle de andre ved hjælp af 5 simple linier og et sindrigt system af sorte prikker og streger kan indvie mig i frugten af deres musikalske fantasier og overvejelser. Jeg kan således tilegne mig resultatet af umådelig begavede, musikalske og følsomme personligheders store indsats. Hvilken foræring! Jeg følte i høj grad, at jeg talte med komponisterne, når jeg spillede deres værker. F.eks. har jeg altid været overbevidst om, at Chopin tænkte på *mig*, da han skrev sine preludier.

Derfor må jeg svare: »Ja, noder *er* gode og nyttige. Men det er ikke nok«!

Hvis musikken skal give os en dimension i tilværelsen, må vi selv gå den i møde med kærlighed og åbenhed. Forholder man sig koldt og distanceret til musikken: Det være sig såvel lytning, som aktiv sang og spil, bliver udbyttet = 0 for både lytter og udøver. Der skal investeres! Hver enkelt må lægge sin del af begejstring, spontaneitet og livsglæde i musikken. Så kommer den ægte musikalske oplevelse til gengæld af sig selv, uden smålig skelen til medfødte talenter. Det er bedre end roulette: Der *er* gevinst hver gang! Dette formåede min gamle spillefrøken. Hendes kærlighed til musikken var så stor, at den skinnede på alt, hvad hun foretog sig, og jeg kunne slet ikke undgå at blive smittet! Det må være denne entusiasme og musikalitet, den gode musikpædagog først og fremmest indpoder sine elever, så noder bliver en nyttig hjælp, og ikke en plage.

Og det kan vi almindelig dødelige musiklærere så i al beskedenhed forsøge at holde os for øje.

Lidt fra egnen omkring Gerlev

Per Sonne

Egnshistorie kan man lave alle steder i kongeriget – hvis man ellers tager sig tid til at se sig om og rode de oplysninger frem, som er tilgængelige.

I denne egn har en lokal lærer i vist nok 5 år undervist i egnshistorie i aftenskolen med nyt stof om gamle tider hver gang, så der er nok at øse af.

Det er blandt andet ganske vist, at der for enden af Gerlev Engvej bor en 3-benet sort gris, som man skal vare sig for at møde efter mørkets frembrud. Husk det – alle kondiløbere – når I runder Rævehøjen ved aftenstide. Og pas især på, alle I ungersvende, når I planlægger midnatsturen med den I elsker.

Det er også ganske vist, at der på højskolens grund har ligget en høj ved navn Klinthøj. Denne høj blev sløjftet i 1888 i følge nationalmuseets sognebeskrivelse. Hvad der ikke står i sognebeskrivelsen er, at denne høj er set flere gange på fire søjler af ild. Det kan man læse om i folke-mindeksamlingen.

At Gerlevborgere stadig mener at kunne se noget som minder om højen med ildsøjler på idrætshøjskolen, har vist helt andre årsager. Fænomenet skulle kunne opleves på lørdag aftener, når vi har vinterelever – og ejendommeligt nok også ved de tider, hvor idrætsforeningen holder afslutninger.

Hellige kilder findes der en del af på egnen. I Kirkerup 10 - 15 km her fra. I Boeslunde og i Gerlev. Ejendommeligt nok ligger de meget tæt på kirker. For selv om de var hellige, så ligger der nok mere hedensk overtro til grund for deres oprindelse end kristendom, selv om de ofte har et helgennavn knyttet til sig. Kilden i Gerlev hedder Sct. Peders kilde og skulle efter overleveringen være sprunget ud i selv kirkens kor. Da man forsøgte at tilstoppe kildehullet, og det gjorde man af uforklarlige grunde med 3 læs hestemøg, så sprang den

ud igen et par hundrede meter øst for kirken. Her ligger den stadig, men er i dag et trist hul i marken omgivet af træer og halvvejs fyldt op med marksten og affald af alskens art. I Kirkerup og Boeslunde er kilderne fredede og pænt holdt i stand.

Hvordan brugte man helligkilderne? Man drak af vandet – det var ofte ved sommertide omkring Sct. Hans. Mange steder ofrede man penge og andet godt (og så faldt der sikkert også noget af til kirken ved siden af), og visse steder badede man i det hellige vand.

En måde at rense sig for sygdomme foregik på den måde, at man af en pottemager, som havde slået sin bod op ved kilden, købte sig en lerpotte. Lerpotten brugte man så til at drikke af, og når vandet var løbet igennem, tissede man i lerpotten. På den måde håbede man at sygdommen sammen med det hellige vand løb ud i skålen. Derefter smadrede man lerpotten for at undgå, at sygdommen vendte tilbage. Ganske fikst. Det skulle være grunden til, at man ved mange kilder kan finde bunkevis af potteskår den dag i dag.

Fra den moderne idrætsverden kender vi til de besværligheder, idrætsmanden har med at komme af med vandet ved dooping-prøver, og så kan man jo hjælpe på naturens gang ved at nedsvælge et passende kvantum øl.

Det kunne man også tænke sig var tilfældet i gamle dage, så derfor mødte foruden pottemageren også bryggeren og brændevinsbrænderen op for at slå mønt af begivenhederne. Andre handelsfolk så også deres fordel i at stille boder op, og på den måde opstod kildemarken, som efterhånden kunne vare i mange dage. Lader man fantasien køre lidt, kan man forestille sig, at der var liv og glade dage. Det var også en kærkommen lejlighed til at komme sammen – måske den eneste gang om året (med lyse nætter og passende skjulesteder), så mon ikke

kimen til kommende slægter kunne være lagt her? En kendsgerning er det i al fald, at det var kirken, som efterhånden fik kildemarkederne forbudt.

Men har kilderne haft helbredende virkning? Det tror jeg bestemt. Forestil jer, hvorledes man rejste ud fra den beklumrede by, hvor affaldet drev i rendestenene mellem husene, og hvor bybrøndenes vand kendte en del til forurening, – ud i den friske luft på landet. Der var en mindre dagsrejse fra Slagelse til Boeslunde. Man fik rent vand i maven og blev i godt humør på den årlige udflugt. Så helligkilderne har haft sin positive virkning på folkesundheden. Ingen tvivl om det.

Det var lidt om helbredende virksomhed, så lad mig nu berette om det modsatte. Alle som har været på højskolen kender Hashøj-højene ved fjernsynstårnet i nærheden af Slots-Bjergby. Et par imponerende høje. Den ene hedder Hashøj, og den anden bærer det dystre navn Galgebakken. Den sidstnævnte er gravet ud af Nationalmuseet under ledelse af den berømte professor P. V. Glob.

Om denne høj kan det kort fortælles, at den er påbegyndt engang i bronzealderen som gravhøj for omkring 3000 år siden. Graven indeholdt en egekiste (som i Egtvedpigens grav), men der var kun svage spor i jorden efter kisten. Under højen fandt man plovspor efter ard, så jorden har været dyrket før man lavede gravhøj. Sidenhen blev bronchøjen brugt flere gange som urnebegravelsesplads, indtil man på et tidspunkt i jernalderen la-

vede højen større. Først med sten i tusindvis (så højen blev til det man kalder en røse) – siden igen med jord og græstørv. Højen havde nu den størrelse, den har i dag. Højen blev ikke brugt som gravplads længere, men sikkert til kultiske formål. Der er fundet tegn på, at man har slagtet og stegt okser – og der er spor af et lille (sikkert) kultisk hus.

Og så op mod vor tid blev den som mange andre store gravhøje i nærheden af byer anvendt som galgebakke. Glob fandt den nederste af 3 mægtige stolper, som har båret en stor tresidet galge. Og rundt omkring, hulter til bulter omkring 40 henrettede, mænd og kvinder mellem hinanden – halshuggede eller hængte. Et foto i »Danske Oldtidsminder« af Glob viser en halshugget. Hovedet er placeret mellem stakkelens lårben, og der er et mægtigt spir gennem den arme mands hoved. Hovedet har altså været sømmet på en stage, og resten af kroppen har ligget på hjul til skræk og advarsel. Siden hen er resterne så blevet kulet ned i højen. Sidste gang der blev henrettet folk her, var i 1847.

En øjenvidenskildring har vi fra en anden stor gravhøj og galgebakke – nemlig Kanehøj uden for Skælskør. Og det er selveste H. C. Andersen, som har beskrevet henrettelsen af 3 forbrydere. H. C. Andersen gik i skole i Slagelse på det tidspunkt (1825). Han var 20 år og gik i »øverste klasse«, og han og hans kammerater havde fået fri i dagens anledning. Han skriver:

»Ved denne Tid skulde der i Nærheden af Skjælsgøer tre Mennesker henrettes. En ung 17 aarig Pige der, eftersom Faderen var imod hendes Kjærlighed, fik Elskeren og Tjenestekarlen til at dræbe ham, efter at hun selv, forgjæves, havde forsøgt det med Rottkrudt. – Øverste Klasse fik Frihed for at tage derned at see det; vi kjørte om Natten; udenfor Skjælsgøer steeg vi af og gik til Byen, jeg kom accurat til Porten, da de dømte kjørte ud, saa jeg netop har seet indi, men ikke været i denne By. – Pigen var meget smuk men dødbleg, med et forunderligt Udtryk stirrede hun [paa] Mængden og Egnen rundt om, hun laae i Kjærestens Arme, han var rød og sund at see til; Tjenestekarlen var guulbleg, med lange sorte Haar der hang ham over Ansigtet. Nogle andre Tjenestekarle

raabte ham Lev vel, han tog Hatten af og nikkede. – De tre Præster fulgte dem op paa Retterstedet; det var saadan en smuk Morgen, de sang alle 6 en Psalme og jeg hørte Pigens klare Stemme over alle de Andres. – De kyssede hinanden og Præsterne, tilsidst kyssede hun Kjæresten endnu engang. Først ved det andet Slag faldt Hovedet. Nu fulgte de to Andre, der paa samme blodige Blok lagde deres Hoveder; jeg var kommet ind i Kredsen, syntes at deres Blik havde stirret paa mig, jeg var forunderlig tilmode. Rakkerknægtene spiste Aal og drak Brændeviin efter Exercurtionen; nu kom Pigens gamle Bedstemoder og græd, lagde hendes Liig i en Kiste, medens begge Karlens Hoveder blev sat paa Stage og Kroppen[e] lagde paa Steile. –«

Til slut en beretning fra Gerlev fra 1795.

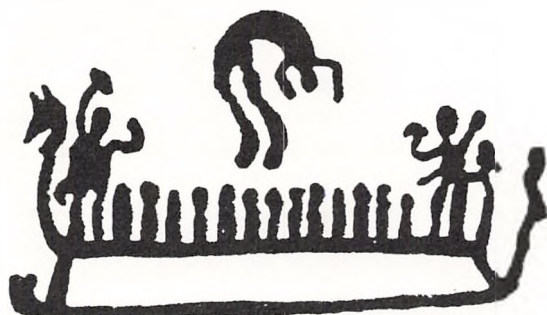
Ser man på et kort over Gerlev fra 1700-tallet vil man se, at alle boede i landsbyen. Der var ingen som boede på markerne vest for byen – der hvor idrætshøjskolen og Gerlev Engvej ligger nu. Al jorden her var dels marker og dels græsningsarealer til landsbyens kreaturer. Så kom det man kaldte udstykningen. Udstykning betyder, at man for at få en bedre udnyttelse af jorden, tvang nogle af landsbyernes beboere til at flytte fra byen og ud på de øde marker. Og det var ikke noget som passede alle. Tænk på, at man faktisk blev udstødt fra fællesskabet.

Hør hvad Christen Pedersen fortæller (til Dansk Folkemindesamling) om gadekærets oprensning:

»Ved udskiftningen i 1794-95 blev 4 gårde udflyttet – en 5. udflyttet gård blev senere udstykket i 8 parceller. Meddelelsen om udflytningen blev modtaget med sorg i sindet. De udflyttede følte sig som udstødte fra kirke, naboskab med mere. De modtog nogen hjælp, men det var utilstrækkeligt til vej, have, kålgård, stakhave og vandstade. Et af de goder der gik tabt var udnyttelsen af gadekæret som vanding til kreaturer, vognvask og parringsdam for gæssene. I 1850 vedtog bylauget, at gadekæret skulle renses, og oldermandens tilsigelse gjaldt denne gang også udflyttergårdene. De nægtede at møde, hvorefter man lod en del af arbejdet udføre på deres regning, men nu nægtede de at betale. De var 3 gårdmænd samt spillemand og jæger Nielsen, som uden større økonomisk risiko efter sin sædvane tilsluttede sig oppositionen. Prokurator Baahd, Slagelse, lovede de 4 et godt udfald og til yderligere støtte for sagen sendtes ham en hare, som Nielsen havde nedlagt.

Dommen gik imidlertid udflyttergårdene imod. De måtte indbetale det nægtede beløb og prokuratorens salslær, hvortil kom tabet af Niels Larsens hare«.

Og sådan kunne man blive ved med at fortælle. Kilderne er udtømmelige. Personligt synes jeg det er sjovt at beskæftige sig med. Egnshistorien fortæller noget om vores rødder, hvor »den rigtige« historie fortæller de nøgne facts. Egnshistorien er den historie, som fortæller om forfædrenes gøren og laden.

Fra elevforeningen

Som flere af jer sikkert har erfaret er en ny bestyrelse konstitueret og derefter sammensat således:

Kirsten Ravn (79/80), Solvejg Hansen (79/80), Mie Bak (80/81), Karen Dahlsund (82/83) og Birgit Jørgensen (82/83). Årsrepræsentanter for (83/84) er Lisbeth Dahl Sørensen og Frede Sørensen. Suppleant er Johnni Larsen (82/83).

Vi vil gerne sige velkommen til nye medlemmer, og en tak til alle i som igen har besluttet at give jeres støtte.

Elevforeningen vokser stadig, ikke kun i mængden af arbejdsopgaver, men også i antallet af medlemmer.

Nu er vi startet på en frisk og håber på fortsat voksende aktivitet i elevforenings-arbejdet. En nærliggende formodning herom er at vi i bestyrelsen allerede leger med tanker om et andet/bedre *elevmøde* den 6. - 8. september 1985. Herunder jubilæumsfrokost for 5, 10 og 25 års jubilarer.

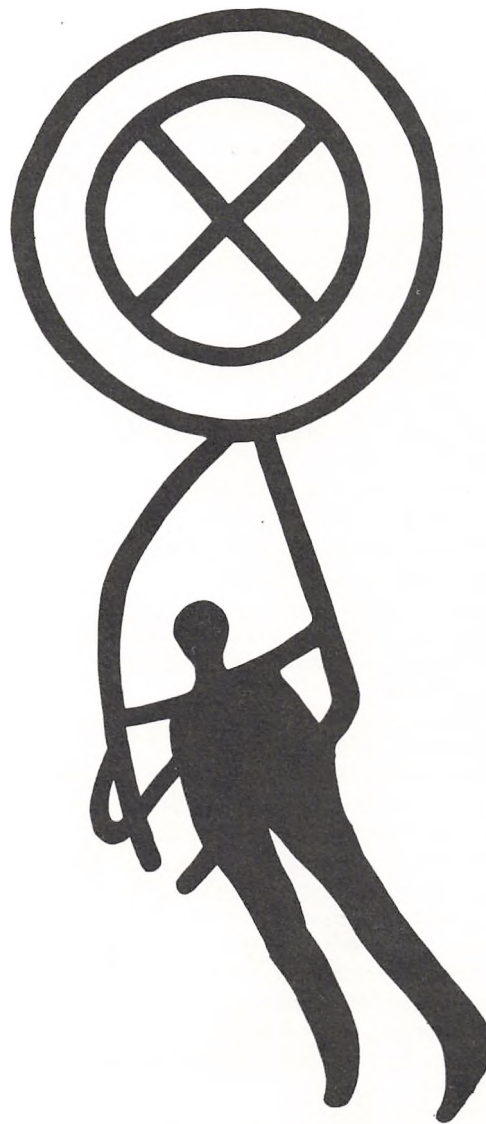
De ytringer, der var fremme under sidste generalforsamling, om oprettelse af en støttekreds for skolen, indbar en følelsesbetonet debat omkring kursus 3'ernes udtrædelse af elevforeningen og indtrædelse i støttekredsen, men derfor er alle bånd ikke brudt. Støttekredsen har jo som formål: At kursister og ligeledes andre interesserede kan bevare en kontakt til skolen.

Således inviterer højskolen både støttekreds- og elevforeningsmedlemmer til at deltage i *højskole-weekenden* den 11. og 12. januar. Ring lige og fortæl du kommer, tlf. 03-58 40 65.

Vi håber mange vil efterkomme opfordringen.

På gensyn i det nye år.

Venlig hilsen elevforeningen.

Elevliste, vinterskolen 1983/84

Piger:

Karin Aasbjerg, Sommervej 27, 4654 Faxe Ladeplads.

Hanne Andersen, Sasserupvej 42, Sasserup, 4300 Holbæk.

Naja Andersen, Paradisvænget 4, 2840 Holte.

Neel Andersen, Egevangen 2, 2800 Lyngby.

Signe Andresen, Bredstedter Str. 46, 2397 Hyllerup.

Heidi Askham, Sørvåg, Færøerne.

Anette Bendtsen, Vagtbodgade 8, 3740 Svaneke.

Annette Berg-Munch, Kildemosevej 20B, 3060 Espergærde.

Birthe Christiansen, Kamstrupvej 65, Kamstrup, 4000 Roskilde.

Lone Christensen, Glumsøvej 49, 2. th., 2700 Brønshøj.

Anne Cecilie Ellegaard, Lundemarken 16, Himmelev, 4000 Roskilde.

Merete Eriksen, Grønnæsvej 5, 5970 Ærøskøbing.

Lisbeth Friis-Larsen, Præstemosen 101, 2650 Hvidovre.

Dorte Gram, Fælledvejenspassage 12, 1. tv., 2200 København N.

Jytte Halborg, Munkgårdkvt. 39, Snejbjerg, 7400 Herning.

Eiley Hansen, Sørvåg, Færøerne.

Heidi Hansen, Østervang 77, 4000 Roskilde.

Karin Hansen, Rudbjergvej 11, 4983 Dannemare.

Mette Hansen, »Vestervang«, Karlebyvej 201, 4070 Kirke-Hyllinge.

Stina Hansen, Hallandsvej 49, 3140 Ålsgårde.

Vibeke Hansen, Prinsessegade 7A, 7000 Fredericia.

Vivi Hansen, Fjældevænget 70, 3. th., 8210 Århus V.

Gry Hartvigsen, Boks 35, 9442 Ramsund, Norge.

Bente Holm, Præstevænget 7, 7330 Brande.

Britta Holt, Klokemosevej 2, Ejstrup, 6900 Skjern.

Sanne Jensen, Solvangsalle 21, 8500 Grenå.

Gitte Jespersen, Ormslevvej 105, 8260 Viby.

Tina Jensen, Ågården 72, 2. mf., 2635 Ishøj.

Gitte Johnsen, Heibergvænge 5, 5700 Svendborg.

Anne Gitte Justesen, Rønnebærvej 1, 7200 Grindsted.

Lisa Jürs, Søbyvej 8, 2740 Skovlunde.

Birgitte Jørgensen, Brøndby nordvej 109, 2. th., 2610 Rødovre.

Jette Jørgensen, Strandvænget 25, 2791 Dragør.

Linda Jørgensen, Sune Ebbesøns Vænge 17, 5000 Odense C.

Magda Kiilerich, Montanagade 57, 3., 8000 Århus C.

Helene Klokemose, Jægergade 12A, 3. tv., 2200 København N.

Dorthe Krarup, Gammel Kongevej 173, 4., 1950 København V.

Pia Larsen, Vejlandsalle 72, 2300 København S.

Vibeke Larsen, Kratgården Kratvej 12, St. Tårby, 4652 Hårlev.

Hanne Lauritsen, Jægervænget 4, 9000 Ålborg.

Trine Lombolt, Holger Danskesvej 13, 3. tv., 2000 København F.

Anelise Lyngge, Dalslandsgade 12, st. tv., bolig 31, 2300 København S.

Lonnie Markussen, Lyngparken 30, 2800 Lyngby.

Marianne Mols, Sommervej 1, Guderup, 6430 Nordborg.

Hanne Mortensen, Frøgårdsvvej 37, 1. tv., 4690 Haslev.

Ditte Nielsen, Rubinvej 8, 3060 Espergærde.

Dorte Nissen, Schönmai 4, D-2391 Wees, Tyskland.

Helle Nielsen, Guldsmedgade 38, 2., 8000 Århus C.

Lisbeth Nielsen, Siriusvej 19, 8370 Hadsten.

Marianne Nielsen, Lupinvej 31, 4773 Stensved.

Merete Nielsen, Reerstrupgård, Søholmvej 11, 3490 Kvistgård.

Bente Nørgaard, Hobrovej 16, 8900 Randers.

Naja Olsen, Grønland.

Anne Marie Pedersen, Alsgade 11, 1764 København V.

Henriette Petersen, Løkketrogen 6, 2620 Albertslund.

Annemette Møller Petersen, Tornestykket 5, 2720 Vanløse.

Nanna Petersen, Frederiksborgvej 28, 2. tv., 3520 Farum.

Stina Petersen, Vollsmose Alle 476, 1., 5240 Odense N.Ø.

Birthe Rahbek, Tåsingegade 35, st. tv., 2100 København Ø.

Marianne Ringgård, Gårdvejen 3, 7690 Karby Mors.

Susanne Schmidt, Vognporten 14, 525, 2600 Albertslund.

Lisbeth Svanholt, Nældebjerg Alle 69, 2670 Greve Strand.

Jeanne Svendsen, Bellisvej 19, 4050 Skibby.

Eva Sørensen, Bollegade 78, Rørholt, 9330 Dronninglund.

Helle Sørensen, Rosengaardsalle 4, 3520 Farum.

Jane Sørensen, Brøndby nordvej 179, 2. tv., 2610 Rødovre.

Lisbeth Sørensen, Stentofterne 75, 7600 Struer.

Hanne Toft-Andersen, Fangelvej 111, 5260 Odense S.

Susanne Trærup, Vesterbo 23, 3500 Værløse.

Solveig Vester, Gl. Holmegårdsvej 33, 2. tv., 3400 Hillerød.

Kirsten Wrang, Præstevænget 10, Holbøl, 6382 Tørsbøl.

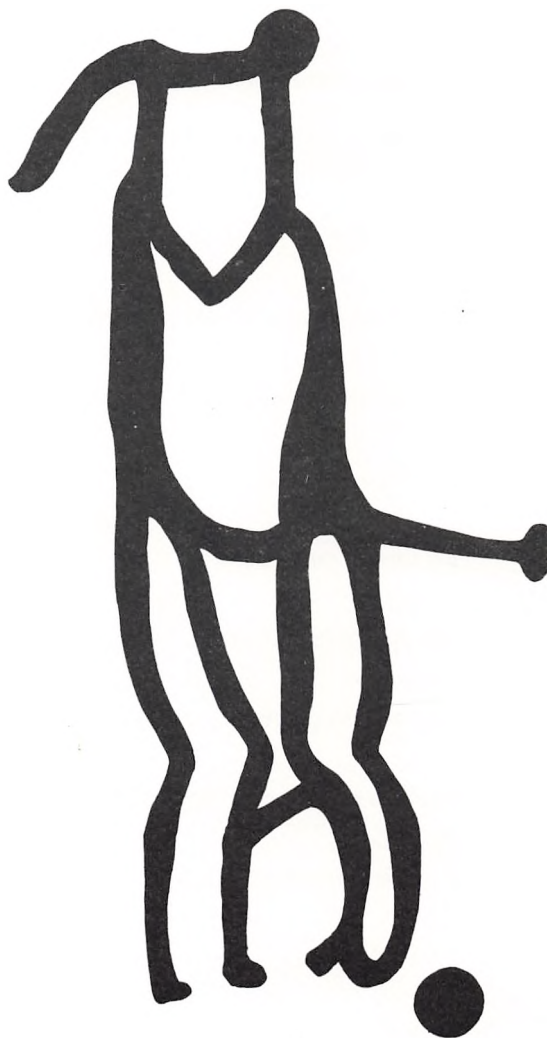
Birgitte Aabech, Kildevældsgade 14, 2. th., 2100 København Ø.

Hanne Nielsen, Solsortevej 10, 9320 Hjallerup (Grenskolen).

Drenge:

Jørgen Andersen, Kirketoften 5, Aalsø, 8500 Grenå.
Michael Andreassen, Skovvejen 69, 2.th., 4200 Slagelse.
Peter Balling, Viggo Stuckenbergsvej 21 B, 2800 Lyngby.
Lars Bjørnholt, Skolevænget 1, Borris, 6900 Skjern.
Torben Dahl, Spormagervej 6, 4.th., 2400 København NV.
Lars Degn, Parkvej 35, 1.th., 2630 Tåstrup.
Peter Fischer, Lavgsvej 7, 6270 Tønder.
Jacob Haagensen, Ravnsborg Tværgade 3, 5.tv., 2200 København N.
Frank Hansen, Kirkeskovvej 31, 4672 Klippinge.
Lars Harboe, Ved Mølledammen 11, 6400 Sønderborg.
Claus Jensen, Egetofte 5, 3390 Hundested.
Kjeld Jensen, Løvlundsvej 12, 7190 Billund.
Reignald Jensen, Lucernestien 39, 2610 Rødovre.
Leo Jeppesen, Tolstrupvej 16, 9700 Brønderslev.
Hans Henrik Josefsen, Jaakuunnguup Aqq 22, Box 224, 3911 Holsteinborg.
Samo Palle Josefsen, Jaakuunnguup Aqq 22, Box 224, 3911 Holsteinborg.
Frank Jørgensen, Solvænget 48, 4800 Nr. Aby.
Ivan Jørgensen, Blågårdsgade 31, 1.th., 2200 København N.
Harly Kampmann, Kærvej 208, 7190 Billund.
Ole Kolthoff, Østerled 63, 3700 Rønne.
Peter Larsen, Helgesvej 14, 3650 Gl. Ølstykke.
Valdemar Leibhardt, Box 58, 3961 Uummannaq.
Poul Mentz, Møllevej 11, 5260 Odense S.
Palle Bo Nelkop, Morelvej 52, 2740 Skovlunde.
John Nielsen, Ringtoften 156, 2.tv., 2740 Skovlunde.
Palle Bo Nielsen, Knud d. Storesvej 45 E, 1., 4000 Roskilde.
Theis Bo Nygaard, Jerslev Alle 57, 2770 Kastrup.
Jørn Olesen, Tangsøgade 13, 7650 Bøvlingbjerg.
Tina Olsen, Amager Strandvej 430, 2770 Kastrup.
Thomas Otzen, Minthøjvej 18, 8210 Århus V.
John Pedersen, Industrivej 9, 4160 Herlufmagle.
Søren Pedersen, Kastanie Alle 5, 7200 Grindsted.
Jens M. Pedersen, Toldertoften 21, 5600 Faaborg.
Morten Pedersen, Lynæstoften 5, 3390 Hundested.
Knud Ramskov, Mejgade 50, st.tv., 8000 Århus.
Brian Rasmussen, Værebrovej 54, G.D., 2880 Bagsværd.
Kim Rasmussen, Drosselvej 44, 4000 Roskilde.
Lars Rasmussen, Nyborgvej 119, 2.tv., 5000 Odense C.
Per Rasmussen, Vendersgade 27, 2., 1363 København K.
Tommy Stenklopp, Hanehøj 16, 2880 Bagsværd.
John Svendsen, Åbogade 5, 3760 Gudhjem.
Frede Sørensen, Degnehøjvej 20C, 5300 Kerteminde.

Lars Thorbjørnsen, Roneklintvej 7, 4720 Præstø.
Henrik Top, Toggangen 32 B, 1., 2730 Herlev.
Tommy Uldall-Jessen, Nattergalevej 9, 8660 Skanderborg.
Michael Wörts, Tårnvej 256, 7., 2610 Rødovre.

INDHOLDSFORTEGNELSE

<i>Ove Korsgaard</i>	
At bringe stenene til at danse	2
<i>Kristian Kjær Nielsen</i>	
Trommen og den gale side	6
<i>Stig Jensen</i>	
Boldspil som myte – boldspilmyter	12
<i>Jørn Møller</i>	
I virkeligheden	14
<i>Annette Leleur</i>	
Mennesket og kroppen	21
<i>Ole Vøgg Veje</i>	
Den falske myte om det evige liv	25
<i>Henning Eichberg</i>	
Pyramider og labyrinter	27
<i>Klare Korsgaard</i>	
Kære Lone!	36
<i>Lisbet Dahl Sørensen og Naja Andersen</i>	
En lørdag i oktober	40
<i>Niels Borup</i>	
Om moral og moraler	44
<i>Helle Wagner</i>	
Om noder og unoder	45
<i>Per Sonne</i>	
Lidt fra egnen omkring Gerlev	46
<i>Solveig Hansen</i>	
Fra Elevforeningen	49
Elevliste	50

